

Lammmas & vuohi

3/2009

Teema:
Lihaa läheltä,
sivut 10–18

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Parhaat
pässit
ja lammastilat
2008

Lammaspäivillä
Lapissa 22.–24.4.

Farmari ja
pässihuuto-
kauppa
tulossa

PRO
Agria

Otamme vastaan hyvää suomalaista villaa ja valmistamme siitä 60 vuoden kokemuksella huovutusvillaa, tuplahahtuvaa, hahtuvaa lankaa sekä karsta- ja kampalankoja. Vähintään 20 kg:n villaerästä valmistamme myös ns. oman erän karstalankaa.

Villat meille - langat teille

TEKEMISEN ILOA - OHJEET MEILTÄ

Käsityömallit, joihin on saatavissa ohjeet, näet nyt sivuiltamme kohdasta tuotteet/käsityöohjeet. Lähetämme ohjeet lankatilauksen yhteydessä. Tutustu kuviin ja tee tilaus!

VALMIIN HELPPOUTTA. 100 % villasukat, valmistettu Suomessa, koot 37-39, 40-42 ja 43-45. TILAA JA KOKEILE!

PIRTIN KEHRÄÄMÖ OY

Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
puh. (015) 173 030, faksi (015)173 225
kehraamo@pirtinkehraamo.fi
www.pirtinkehraamo.fi

LAMPURIT HUOMIO
VILLAN OSTORAJOITUS
Koska villavarastomme ovat täynnä, ostimme toistaiseksi villaa vain sellaisista eristä, joista vähintään puolet kehrutetaan tuotteiksi.

Vuohiyhdistys täytti vuosia. 39

Lammasta läheltä

Kesä on täällä, niin myös mökkiläiset. Lähilampurin on aika iskeä! Lähiruoka on viime vuosina kohonnut arvoon arvaamattomaan. Lampaanliha sopii lähi-imagoon kuin valkosipuli ja rosmariini lammasta paistille. Alueellisesti on perustettu uusia lähiruokatoreja, joista tässä numerossa esitelty Heila on oivallinen esimerkki. Tunnelma on sopivan maalaisromanttinen, ja edullisen hinnan sijaan asiakkaat etsivät liikkeistä aitoja makuja ja alkuperää. Tuotteiden ympärivuotinen saatavuus sesongit huomioiden ja korkea laatu korostuvat lähiruokatoreilla. Alueen tilojen on järjestädyttävä, jotta toriyrittäjien ja asiakkaiden vaatimukset kyetään täyttämään. Laitetaan kesän kunniaksi sauna lämpiämään ja rehti suomalainen lammasmakkara kiukaalle kuumenemaan!

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT:

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 18 Aidan toiselta puolen
uusi palsta
- 21 10 kysymystä
- 22 Kerittyä & Karstattua
- 24 Tuotosseurantatulokset
- 30 Eläinlääkäri
- 32 Viranomaiset

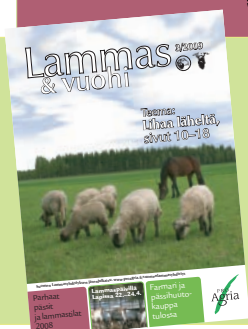
ARTIKKELIT:

- 8 Hallituksen tulokkaat
- 10 Teema alkaa: Lähiliha tenhoaa
- 12 Heila-lähiruokatori
- 15 Särää Lemiltä

- 17 Suoramyyntin hinnoittelu
- 19 Irlannin lammastalous vaikeuksissa
- 29 Lammastalouden kannattavuus
- 31 Farmari
- 36 Tutkimusta hedelmällisyydestä

VUOHIPALSTA

- 39 Vuohiyhdistys 30 vuotta
- 40 Juhlavuoden koru
- 41 Vuohen käyttötarkoitukset

Tilaushinta: 60 €/vuosikerta 2009 (5 lehteä), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: Kirjapaino Oma, Jyväskylä
Kansikuva: Outi Sirola

Toimituksen osoite:
 Terhi Torikka
 Valhallankatu 12 A 3,
 00250 Helsinki

Toimitus & ilmoitusmyynti:
 Päätoimittaja:
 Pia Parikka
 Puh. 020 747 2451
 pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri
 Terhi Torikka
 Puh. 040 752 6363
 terhi.torikka@gmail.com

Toimituskunta:
 Christer Ollqvist
 Johanna Alamikkotervo
 Janne Jokela
 Eero Lehtinen
 Sebastian Nurmi
 Susanna Nuutinen
 Martti Rantala

ISSN 0785-7276

Seuraava lehti ilmestyy:
 Lokakuun alussa

Kannattavuus puhuttaa

Keskustelu maatalouden kannattavuudesta on ollut polttopisteessä pitkään ja se jatkuu tiiviinä ProAgrian ja MTT:n kevään tulosten julkistamisen jälkeen. Myös lammastaloudesta on saatu ensimmäistä kertaa kannattavuuskirjanpidon tuloksia, eivätkä ne ole olleet mairittelevia. Todettakoon toki heti, että millään tuotantosuunnalla viime vuodet eivät ole menneet kovin hyvin. Lisäksi lammastiloja on seurantajärjestelmissä vielä vähän, joten tulosten luotettavuus paranee, kun uusia tiloja saadaan mukaan talousseurantajärjestelmiin, oli kyseessä sitten ProAgrian Taloustietopankki tai MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpito.

Mistä hyvä tai huono kannattavuus aiheutuu?

Toiminta on kannattavaa, kun tuotot ylittävät tuotantokustannukset sisältäen pääomien korkovaatimuksen sekä viljelijäperheen oman työn palkkavaatimuksen. Tuotot syntyvät myytyjen tuotemäärien ja tuotteiden yksikköhintojen pohjalta sisältäen tuet.

Kustannukset puolestaan syntyvät ostettujen panosmäärien ja panoshintojen perusteella. Jos tuotot eivät kata tuotantokustannuksia, hankituilla panoksilla ei ole saatu riittävästi tuotantoa aikaan eli tuottavuus on alhainen. Toinen vaihtoehto on, että panoshinnat ovat suhteellisesti paljon kalliimpia kuin tuotteiden myyntihinnat eli hintasuhde on heikko.

Heikoin tilanne on siinä tapauksessa, että tuottavuus on alhainen ja hintasuhde huono. Tällöin toiminnasta on mahdotonta saada kannattavaa. Kannattava tuotanto siis edellyttää tilatasolla hyvää tuottavuutta, alhaisia panoshintoja sekä hyvää tuotteiden hintaa.

Lammastiloilla ja muillakin kotieläintiloilla edellinen yhtälö toteutuu tällä hetkellä huonosti. Tuotantokustannukset ylittävät tuotot, eikä asetettuja tavoitteita saavuteta. Liikevaihdolla kyetään kattamaan muuttuvat panosmenot, mutta palkkavaatimukselle ja pääomakuluille ei riitä kokonaisuudessaan katetta.

Lammastiloilla muuttuvat panosmenot liikevaihdosta ovat kohtuullisella tasolla (61 prosenttia) ja samansuuruiset kuin emolehmätiloilla. Heikkoon kannattavuuteen vaikuttaa eniten suuri työmäärä ja siitä aiheutuva palkkavaatimuksen osuus.

Työkustannus suhteutettuna liikevaihtoon oli lammastiloilla 48 prosenttia vuonna 2007, kun se esimerkiksi emolehmätiloilla oli keskimäärin 28 prosenttia. Eli työtä kuluu lammastiloilla erittäin paljon suhteessa liikevaihtoon. Taseessa olevien pääomien määrä suhteessa liikevaihtoon oli lammastiloilla sama kuin emolehmätiloilla eli 30 prosenttia. Myös pääomakustannukset rasittavat tulosta, mutta eivät samalla painoarvolla kuin työkustannus.

Liikevaihto kuvaa toiminnan laajuutta. Lammastiloilla liikevaihto on tuotantosuunnista pienimpiä. Se

johtuu tilarakenteesta ja muun muassa muita tuotantosuuntia pienemmästä peltoalasta tilaa kohti. Sen myötä esimerkiksi tukikertymä on pienempi.

Alhaisen liikevaihdon myötä työ- ja pääomakustannukset rasittavat lammastilojen tulosta suhteellisesti enemmän. Panoskäytön tehokkuus eli tuottavuus on tilakohtainen asia. Yrittäjän ammattitaito niin lampolassa kuin rehuntuotannossa vaikuttaa siihen, miten hyvin kalliit panokset saadaan tuottamaan esimerkiksi säilörehua tai lihaa. Myös onnistuminen panoshankintojen hintaneuvotteluissa vaikuttaa suoraan tulokseen. Tuotteista saatavaan hintaan on puolestaan vähemmän vaikutusmahdollisuuksia. Kotimaisella lampaalla on hyvä kysyntä. Esimer-

”Joka tapauksessa alituotantotilanteessa tarvitsemme lampaanlihasta selkeästi nykyistä korkeampaa tuottajahintaa.”

kiksi suoramyynnillä voidaan onnistua hinnoittelussa paremmin kuin myymällä teuraat teurastamoon. Toki suoramyynnistä aiheutuu omat kustannuksensakin.

Joka tapauksessa alituotantotilanteessa tarvitsemme lampaanlihasta selkeästi nykyistä korkeampaa tuottajahintaa. Se motivoi yrittäjiä investoimaan ja kehittämään tuotantoa. Voimakas tukiriippuvuus ei sitä tee. Uskoisin, että kuluttajat olisivat valmiit maksamaan ainutlaatuisesta tuotteesta. Lammasketjun on puolestaan varmistettava se, että kuluttajahinnasta mahdollisimman suuri osuus saadaan tuottajille asti.

Nyt tarvitaan uusia lammastiloja mukaan talouden seurantaan. Vain sitä kautta saamme tuotantosuunnasta riittävän kattavaa ja luotettavaa tietoa, jota voidaan hyödyntää sektorin kehittämisessä sekä tuki- ja hintaneuvotteluissa. ProAgrialla on tällä hetkellä hyvä talouden seurantajärjestelmä, Tulosanalyysi, ja Taloustietopankin vertailutiedot. Järjestelmässä on nyt noin 10 lammastilaa, mutta lisää tarvitaan. Kampanjoimme tänä vuonna talouden seurannan puolesta ja siitä saatavista hyödyistä lammastiloille. Tartu tilaisuuteen ja ota yhteyttä.

Erittäin hyvää kesää ja tuottoisaa satokautta!

Ari Nopanen
Palveluryhmäpäällikkö,
ProAgria Liha
ProAgria Keskusten Liitto

Outi Sirola

MTK:n lammasjaoston puheenjohtaja

Edunvalvonnan painopiste tukiasioissa

Kuluvana vuonna MTK:n lammasjaoston työskentelyn painopiste on ollut, osittain pakon sanelemana, tukiasioissa. Pöydällä ovat kevään mittaan olleet EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) terveystarkastus sekä kansallisten kotieläintukien kohtalo vuodesta 2010 alkaen.

Terveystarkastuksessa lammasjaosto on asettanut yhden selkeän tavoitteen: karitsoiden teurastuen, jota on määrätietoisesti ja vahvasti perustellen viety eteenpäin. Tätä kirjoitettaessa lopulliset päätökset ovat vielä auki, mutta neuvottelujen henki on ollut asialle myönteinen.

Lammasjaosto on linjannut, että teurastuki maksettaisiin samansuuruisena koko maassa ja maksatus perustuisi teurastamon lammas- ja vuohi –rekisteriin tekemään ilmoitukseen sekä rahtiteurastetuista että teuraaksi myydyistä karitsoista.

Toteutuessaan laatuun perustuva teurastuki toimisi positiivisena sysäyksenä strategiaan kirjatun visiomme saavuttamiseksi. Karitsanlihan tuotantomäärät ja teuraslaatu paranisivat ja myös markkinat kiinnostuisivat entistä enemmän tuotteestamme. Ihan itsestään ei karitsoiden teurastuki lampurin kukkaroon kilahda. Se vaatii myös tilatasolla tietotaitoon, eläinainekseen ja tuotantoprosessiin panostamista.

Toinen tukineuvotteluissa keskusteluun nostamamme asia on kansallisen uuhituen määräytymisperusteiden tarkastelu ja lampaan eläinyksikökerroin.

Tästä vuodesta alkaen lampaiden id-valvonta tehdään yksilöllisesti samalla tarkkuudella kuin naudoilla. Koska lampaan eläinyksikökerroin on vain 0,15 tarvitaan esimerkiksi yhden emolehmän tuottamaan eläinyk-

sikköön lähes seitsemän lammasta, joilla on neljätoista korvaa ja niissä yksilölliset merkit.

Jos kansallisen tuen ohjeistuksen muutos, yksi karitsa uuhta kohden, toteutuu vuodesta 2010 alkaen, se vielä tuplaa yhteen eläinyksikköön tarvittavan eläinmäärän. Karrikoidusti voisi sanoa, että yhtä peltohehtaaria kohden meillä on kymmenkertainen määrä korvamerkkejä vahdittavana nautoihin verrattuna.

Ministeriössä selvitetään nyt, löytyykö keinoja vaikuttaa eläinyksiköiden määräytymisperusteisiin, joko luomalla karitsalle oma ey-kerroin tai nostamalla uuhien kerrointa paremmin sen vaatimia resursseja vastaavaksi.

Samoin tutkitaan voiko valvontaohjetta soveltaa niin, että valvonta tehdään yksilöllisesti, mutta mahdollisista puutteista aiheutuvat tukileikkaukset suhteutetaan eläinyksiköihin samalle tarkkuudelle nautojen kanssa.

On myös huomioitava, että karitsoiden lisäksi päseiltäkin puuttuu ey-kerroin, mistä johtuen katraan pääluvusta jopa kaksi kolmasosaa voi olla tukijärjestelmän ulkopuolella.

Alhaisella ey-kertoimella on vaikutusta myös kotieläintilan statuksen saavuttamiseen niin ympäristötuessa kuin lfa-tuen lisäosassakin. Väliinpuotoajia ovat aloittavat tilat ja peltopinta-alaltaan suurehkot tilat. Myös näihin ongelmiin etsitään sektoria tukevaa ratkaisua.

Lampaiden saamisesta hyvinvointituen piiriin on käyty myös neuvotteluja. Aikaisintaan se olisi mahdollista vuoden 2011 alusta ja vaatii lampaiden terveydenhuolto-ohjelman vaikiinnuttamista sekä muiden tukiehtojen perusteellista selvittämistä. Siihen työhön tartutaan syksyllä.

Haasteita ei siis tule puuttumaan, mutta positiivinen vire lammasrintamalla ja vahva usko parempaan tulevaisuuteen potkii meitä luottamushenkilöitäkin ponnistelemaan.

Vanha viisaus sanoo, että vain kuolleet kalat uivat myötävirtaan, polskitaan siis entistä rivakammin ja mennään eteenpäin vaikka virta olisi välillä vastainen.

Satoisaa kesää kaikille lampureille ja pidetään lammasasioissa yhteyttä!

Outi Sirola

MTK:n lammasjaosto vaatii oikeudenmukaisuutta yksilölliseen id-valvontaan ja eläinyksiköiden määräytymisperusteisiin. Nämäkään viikarit eivät yksilöllisestä merkinnästä huolimatta lisää lammastilan eläinyksiköitä.

Tuoretta satoa

KOONNUT Terhi Torikka

LIHANTARKASTUKSEEN KAIVATAAN YHTENÄISYYTTÄ

Lihantarkastusta pitäisi yhtenäistää voimassa olevien säädösten ja menettelyjen pohjalta. Samalla lihantarkastuksen menettelyjä tulisi uudistaa ja modernisoida. Tähän on päättänyt selvityshenkilö *Marjatta Rahkio*, joka on jättänyt lihantarkastuksen selvityksensä maa- ja metsätalousministeri *Sirkka-Liisa Anttilalle*.

Rahkion mielestä lihantarkastushenkilökunnan saatavuus ja pätevyys tulisi turvata panostamalla sekä lihantarkastuksen opetukseen eläinlääkäritutkimuksen yhteydessä että pienteurastamojen tarkastuseläinlääkäreinä toimivien virkaeläinlääkäreiden jatkokoulutukseen.

Kuntia tulisi selvityksen mukaan myös rohkaista palkkaamaan osa-aikaisia hyväksytyjä ja päteviä eläinlääkäreitä sekä avustajia huolehtimaan lihantarkastuksesta.

Lihantarkastuksen yhtenäistämistyö on jo osittain aloitettu muodostamalla Elintarviketurvallisuusviraston valvomitteurastamoista neljä lihantarkastusaluetta, joilla pyritään yhtenäisiin toimintamalleihin.

Pienteurastamoille myös muutoksia

Myös pienteurastamojen lihantarkastusta tulisi Rahkion mielestä yhtenäistää tehostamalla ja lisäämällä pienteurastamoissa lihantarkastusta tekevien eläinlääkäreiden jatkokoulutusta.

Rahkio esittää, että pienteurastamojen maksamia korkeita tarkastusmaksuja tulisi suhteuttaa EU-vähimmäismaksuihin ja kerrallaan teuraaksi esitettävien eläinten määrään.

Jos aluehallintoon perustetaan huomattava määrä uusia eläinlääkärivirkoja, pienteurastamojen lihantarkastus voidaan Rahkion mielestä antaa aluehallinnon järjestettäväksi.

Pienteurastamoissa lihantarkastuksen tekevät kunnan virkaeläinlääkärit. Tarkastuksen yhdistäminen muihin tehtäviin ja kiireellisten sairastapausten hoitoon on usein hankalaa.

Pienteurastamoissa teurastetaan kaikista teuraseläimistä noin kaksi prosenttia, lampaista jopa 75 prosenttia. Sekä pienteurastamojen että isojen ja keskisuurten teurastamojen yhteisiä ongelmia ovat toiminnan jatkuvuus, yhtenäisyys ja lihantarkastuspalvelun saaminen. Myös korkeat kustannukset koetaan ongelmana.

SUOMALAISET LAMMASRODUT PERINNÖLLISESTI AINUTKERTAISIA

Lampaan perimän dna-merkkeihin perustunut tutkimus paljasti uutta tietoa lajin poikkeuksellisesta esihistoriasta. Ominaisuuksiltaan erityyppinen lammaskanta on tuotu sen alkuperäisestä kesytyskeskuksesta, Lounais-Aasian hedelmällisen puolikuun alueelta, Eurooppaan vaihteittain.

Dna-merkkitutkimuksessa paljastui, että varhaisimpia lammaskannasta polveutuvia eläinkantoja on säilynyt Välimeren ja Skotlannin rannikon saarilla sekä Pohjois-Euroopassa. Tulokset ovat kiinnostavia etenkin suomalaisten alkuperäisten lammastuotujen kannalta.

”Suomenlampaassa, kainuunharmaassa ja ahvenanmaanlampaassa on todettavissa geeniperimää Eurooppaan ensin levinneestä kannasta. Rotumme ovat siten perinnöllisesti ainutkertaisia ja Euroopankin mittakaavassa todellisia alkuperäisrotuja”, MTT:n erikoistutkija *Juha Kantanen* kertoo.

Ahvenanmaanlammas ja kainuunharmaa ovat molemmat uhanalaisia. Ahvenanmaanlampaalla esiintyy yleisesti sarvia ja sen villa on usein karheaa. Sitä vastoin suomenlampaan villaa on jalostettu hienommaksi ja rodusta on kehitetty pääosin sarveton.

Yksi varhaisimmista kotieläimistä

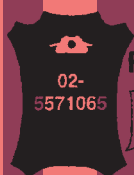
Lammas on yksi ihmisen varhaisimmista kotieläimistä. Lajin kesytys villistä kantalajistaan, aasialaisesta muflonlampaasta, alkoi noin 11 000 vuotta sitten Lounais-Aasiassa. Sieltä lammas levisi ihmisen mukana Eurooppaan.

”Varhaisinta Eurooppaan tuotua lammaskantaa hyödynnettiin vain lihantuotannossa. Pari tuhatta vuotta myöhemmin Lounais-Aasiasta levisi uusi lammaskanta, jonka villantuotantoa varhaiset lampaankasvattajat olivat jalostaneet. Samalla he olivat kehittäneet villan hyödyntämiseen tarvittavaa teknologiaa”, Kantanen selittää.

Jalostetumpi lammaskanta korvasi varhaisimman lammaskannan levittäytyessään Eurooppaan. Nykyiset euraasialaiset lammastuotut perustuvat pääosin myöhempään leviämiseen.

Useimmat varhaisten lammastuotujen nykyiset perilliset ovat uhanalaisia, alkukantaisia rotuja. Niiden villa on karkeaa ja poikkeuksellisesti sekä päseillä että uuhilla esiintyy sarvia. Valtaosa maailman lammastuotusta on nykyisin sarvettomia. Tutkimus julkaistiin Science-tiedelehdessä huhtikuun lopussa. MTT oli mukana kansainvälisenä yhteistyönä toteutetussa hankkeessa.

Muokkaamme lampaanvuotanne
KORISTETALJOIKSI
Myymme myös erilaisia lammasturkist tuotteita

Rantasen **NAHKA**
JALOSTAMO Ky
38600 LAVIA

www.nahkajalostamo.fi
puh. (02) 557 1065

KAIKKI SUOMENLAMPAAT OIKEUTETTUJA ALKUPERÄISROTUTUKEEN

Alkuperäisrotutukikelpoisten eläinten väri on ollut lampureiden keskustelun kohteena jo pitkään. Suomenlampaista valkeat, ruskeat ja mustat ovat olleet viime vuosina alkuperäisrotutukikelpoisia.

Suomalaisten alkuperäisrotujen rotupuhtaudesta on nyt tehty tutkimuksia. Niiden perusteella suomenlampaidenkaan värillä ei ole väliä, vaan eläinten sukupuhtaus ratkaisee. Voidan kuitenkin suositella, että samanvärisiä risteteytä keskenään, mutta tuen kannalta se ei ole välttämätöntä.

Kaiken väriset rotupuhtaat suomenlampaat ja kainuunharmakset ovat nyt siis alkuperäisrotutukikelpoisia.

Kainuunharmaksella ratkaisevaa on rotukoodimerkintä SS1 ja värikoodi Y. Y:n lisäksi mahdollisesti olevat väritystä kuvaavat numerokoodit eivät vaikuta alkuperäisrotutukikelpoisuuteen.

Rotupuhtauden osoittavaksi rekisteriksi alkuperäisrotutuessa käy ProAgrian tuotosseurantarekisteri, ahvenanmaanolampaalla Föreningen Ålandsfåretin rekisteri ja vuonna 2008 tehtyihin sopimukseen Elitlamm koko sopimuskauden ajan. Eviran Lammis- ja vuohirekisteri ei täytä sopimusehtoja rotupuhtauden vahvistavasta rekisteristä.

Terhi Torikka

Kaikenväriset suomenlampaat ovat oikeutettuja alkuperäisrotutukeen. Kuvassa kainuunharmaskaritsoja.

Olemme hyvänkokoisia ruskeita suomenlammaspässi- ja uuhikaritsoitu.

MV-3, scrapie-valvonnassa, kuulumme tuotosseurantaan.

Soittelehan Elinalle
050-3690527

toivoo Teuvo-pässi kavereineen

UUDET LAMMASHANKKEET KÄYNNISTYVÄT

Uuden hankekauden ensimmäisiin hankehakemuksiin on saatu päätöksiä. Osa hankehakemuksista odottelee vielä päätöksiä TE-keskuksissa, mutta hyviä uutisia on saatu ainakin Etelä-Savoon, Lappiin ja Pirkanmaalle.

Lampaanpidosta Lammastalouteen Karjalassa ja Savossa

Itä-Suomen alueella (Kymenlaakso, Etelä- ja Pohjois-Karjala, Etelä- ja Pohjois-Savo) on käynnistynyt lammastalouden esiselvityshanke, jonka tavoitteena on selvittää alueen lammastuotannon yleisiä ja tuotantosuuntaakohtaisia toimintaedellytyksiä ja kehittämistarpeita, sekä malleja yhteistyön lisäämiseen. Toteuttajana toimii ProAgria Etelä-Savo.

Pirkanmaalle Hyvä lammas!

Pirkanmaan Hyvä lammas! -hanke on hakuvaiheessa. Hanke koskee koko lammasketjun kehittämistä. Sen toteutusajaksi on haettu 1.2.2009–31.5.2012.

Johanna Rautiainen

Lapin hankkeissa lammasosiot

Lapin alueen Perusmaatalouden yhteistyöohjelma/ Kilpailukykyä perusmaatalouteen -hankkeet ovat käynnistyneet. Hankkeissa on mukana lammastalouden kehittämisosiot. Toimintasuunnitelma ja koulutuspaketti ovat parhaillaan suunnitteilla.

Kutsu

Koko Suomen lammassväelle

Keski-Pohjanmaan lammaskerho järjestää lauantaina 1.8.09 illanistujaiset Ohtakaran Pookin majalla Lohtajalla. Ohjelmassa on saunomista, syömistä ja mukavaa yhdessäoloa. Yöpyminen on myös mahdollista. Lisätietoja ja ilmoittautumiset Taisto Jylhälle puh. 050-531 2676

Lammashallituksen kaksi uutta jäsentä

Tervehdys Vanhalan tilalta Tervolasta!

Tulin valituksi Suomen Lammasyhdistyksen hallitukseen uudeksi jäseneksi Lapista *Rissasen Matin* tilalle. Sen vuoksi minun kuuluu esitellä itseni, taustani ja lampaani näin lehden välityksellä.

Olen *Johanna Alamikkotervo* ja ikäni puolesta saan nuoren viljelijän tukea vielä kolmena vuonna. Tilamme Vanhala sijaitsee Kemijokivarressa Ylipaakkolan kylässä Tervolassa, Kemin ja Rovaniemen välissä.

Tilallamme työskentelee päätoimisesti minä ja kaksi bordercollie –rotuista paimenkoiraa Aisa (5) ja Stella (2). Mieheni Ari työskentelee päätoimisesti tilan ulkopuolella Pro-Agria Lapissa suunnitteluagronomina, mutta kesälomillaan tekee tilan peltotöitä.

Lisäksi perheeseemme kuuluvat lapset Silja (12), Eerik (10), Henri (8) ja Tuuli (6), jotka auttavat tilan töissä tarvittaessa taitojensa mukaan. Silja esimerkiksi keritsee, tekee neuleita ja tilan nettisivuja.

Lampaiden kanssa olen ollut tekemisissä jo jonkun aikaa. Lapsuudenkotonani oli aikoinaan muutama suomenlammas. Sitten olin Etelä-Norjassa lammastilalla töissä parina vuonna. Sen jälkeen tein yliopistolla MMM agronomin opintoihini kuuluvan ensimmäisen 8 kuukauden harjoittelun Ranskassa isolla tutkimus- ja koulutilalla, jossa oli muiden eläinten ohella iso lammaskatras.

Toiset opintoihin kuuluvat harjoittelut tein Pelsolla, missä tein myös graduni *Marja-Leena Puntilan* ohjauksessa ruhon lihakkuuden arvioinnista elävältä suomenlammaskaritsalta.

Johanna Alamikkotervo

Olemme asuttaneet mieheni kotitilaa vuodesta 1995, jolloin meille tulivat myös ensimmäiset omat lampaat. Ne olivat valkoisia suomenlampaita.

Nykyäänkin meillä on puhtaita suomenlampaita, 135 uuhua ja kuusi eri linjaista siitospääsiä vuonna 2005 rakennetussa kylmälampolassa. Eläimet ovat pääosin valkoisia ja mustia, kymmenkunta ruskeaa pidetään, jotta saadaan raaka-ainetta ruskeisiin neuleisiin ja taljoiksi.

Kaikki uuhet karitsoivat vuosittain, osa keväällä ja osa syksyllä. Karitsoita syntyy vuosittain noin 350. Kuulumme tarkkailuun. Karitsat punnitaan, ultraäänimitataan ja ennen teurastusta myös keritään. Uuhet ultrataan tiineyden alussa ja keritään kaksi kertaa vuodessa ennen astutuksia ja karitsointia.

Olemme onnistuneiden hankkeiden myötävaikutuksesta syntyneen Meri-Lapin karitsan sopimustuottajia eli vien itse teuraat Röngälle reilun kolmenkymmenen kilometrin päähän Kemiin. Lihat päätyvät myyntiin Röngän Meri-Lapin karitsan tuotemerkin alla, nykyään ympäri maata.

Pyrimme hyödyntämään lampaan kokonaisvaltaisesti. Villat myydään luonnonvärisinä lankoina, huovutuslevyinä ja oman mallistomme neuleina, taljat jalostetaan myös.

Pellot ovat olleet luomussa reilut kymmenen vuotta ja eläimet vuodesta 2002. Pelloilla viljellään nurmea, ohraa ja kauraa omille lampaille. Tällä korkeudella onnistuu siis juuri ja juuri normaaleina vuosina viljankin viljely. Sisäruokinta perustuu pyöröpaaliin korjattuun hapolla säilöttyyn omaan väkiheinään ja säilörehuun, pääosin omaan viljaan ja ostovalkuaisrehuun. Kuivitus tehdään oljella. Kesän vieroitettut karitsat ja tiineet uuhet laiduntavat viljellyillä laitumilla ja muut uuhet jokivarren perinnebiotoopeilla.

Teemme tilan töistä lähes kaiken itse: kerinnät, paperityöt, karitsoiden mittaukset, rehunkorjuut ja niin edelleen. Viljan puinti ja kuivaus, kalkin levitys, lankojen kehruu, huovutuslevyjen karstaus ja taljojen muokkaus teetetään.

Tämä on sopinut meille. Saamme kaikki työt, kuten rehunkorjuun ja kerinnät, tehtyä laadun kannalta parhaaseen mahdolliseen aikaan, ja taloudellisesta tuloksestakin on muodostunut ihan kohtuullinen.

Metsätalous on myös osa tilamme toimintaa, samoin yhteistyö rovaniemeläisten maatalousalan oppilaitosten kanssa. Oman tilan töiden lisäksi teen toista vuotta Lapin läänin alueella omalla ultraäänilaitteellani karitsoiden ultraäänimittauksia ja uuhien tiineystarkastuksia.

Avoimin mielin, ennakkoluulottomasti, yhteistyössä kaikkien osapuolten kanssa ja antamatta heti periksi pyrin omalta osaltani toimimaan lammastaloutemme hyväksi!

Johanna Alamikkotervo
Vanhalantie 17, 95300 Tervola
041-4596657
johanna.alamikkotervo@gmail.com
www.vanhalanlammastila.fi

Tervehdys kaikille

Tässäpä lyhyt esitys teoista ja touhuista. Olen siis *Sebastian Nurmi*, syntynyt Helsingissä vuonna 1947.

Henkilöhistoriastani löytyy rockmusiikkia, valokuvausta ja maanpuolustusta. Kuinka ollakkaan minusta tuli erilaisten sattumusten seurauksena maanviljelijä ja lampuri.

Kasvatamme vaimoni *Üllen* kanssa Bovikin tilallamme alkuperäisrotuisia luomueläimiä: suomenlampaita ja kyyttöjä. Uuhia on tällä hetkellä kolmisen sataa ja kyyttöjä vasikoineen 63.

Meillä on vahva usko luomun tulevaisuuteen ja näemme kysynnän ja kulutuksen nousevan hyvää vauhtia. Muualla maailmalla vauhti on paljon kovempi, mutta rakas kotimaamme taitaa tulla useammassakin asiassa jälkijunassa.

Koko tuotantomme markkinoidaan suoraan asiakkaille, joita ovat huippuravintolat sekä kanta-asiakasklubimme hyvän ruuan ystävät.

Kuluttajat haluavat koko ajan lisää kosketuspintaa alkutuotantoon. He haluavat tietää missä ja miten hyvien makujen raaka-aineet on tuotettu.

Viljelemme vain nurmea kaikilla noin 80 hehtaarilla. Väkiä otetaan muilta luomutiloilta. Oleellinen osa Bovikin toimintaa on ympäristönhoito laiduntavilla eläimillä. Biotooppeja ja lumoja on eri saarilla ja myös mantereella noin 400 hehtaaria.

Tämä on valtavan työllistävää, mutta monessa mielessä palkitsevaa. Mielestämme lihan hyvä maku saadaan luonnolaitumilta. Sen vastapainona on kuitenkin kasvun hitaus.

Suuri yleisö suhtautuu maisemien hoitoon erittäin myönteisesti ja se antaa kotieläintaloudelle positiivista mielikuvaa. Eläinten näkyminen laitumilla on kaupungistuneille ihmisille kovasti terapeutista.

Lampurina olemisessa on samat ongelmat kuin maataloudessa muutenkin. Meitä yrittäjiä rasitetaan jatkuvasti kasvavalla byrokratialla ja tempoilevalla tukiehto-, sääntö- ja määräysshässäkällä, ihan kuin jaksaminen tässä toimintaympäristössä ei muutenkin olisi tarpeeksi rankkaa.

Lammastaloudella on mielestäni hyvä tulevaisuus, joten tuulta purjeisiin kamut.

Sebastian Nurmi, Raasepori
0505810721
studio.sebastian@netlife.fi
www.bovik.fi

Sebastian Nurmi

Suomen Lammasyhdistys r.y.

HALLITUS 2008

Christer Ollqvist

Bertby-Lålxavägen 935

66600 Vörå

puh. (050) 5165 779

christer.ollqvist@agrolink.fi

Janne Jokela

Mäkelänmäentie 25, 68240 Ala-Viirre

puh. (0440) 876 530

jokelaj@nic.fi

Varajäsen:

Timo Heikkilä

Arolantie 88, 85200 Alavieska

puh. (0400) 686 616

heikkila.timo@kotinet.com

Eero Lehtinen

Tavinjärventie 118

71740 Tavinsalmi

puh. (050) 4006 282

lehtinen.eero@gmail.com

Varajäsen:

Outi Sirola

Sininentie 555

82600 Tohmajärvi

puh. (040) 566 4153

outi@sirolantila.com

Johanna Alamikkotervo

Vanhalantie 17

05300 Tervola

puh 041-4596657

johanna.alamikkotervo@gmail.com

Varajäsen:

Matti Rissanen

Jeesiönratsutie 2785

99770 Jeesiö

puh (040) 5311 788

matti.rissanen1@pp.inet.fi

Sebastian Nurmi

Bovikintie 25

10600 Raasepori

puh. 050-581 0721

studio.sebastian@netlife.fi

Varajäsen:

Lauri Leinonen

Koivusuontie 424

32300 Mellilä

puh. (0400) 458 286

late@lampuri.fi

Susanna Nuutinen

Putkisalontie 172

58900 Rantasalmi

puh. (050) 340 5130

susanna.nuutinen@putkisalo.fi

Varajäsen:

Pekka Sihvonen

Salotuvantie 88

55100 Imatra

puh. (05) 4317 024

lehtola.luomutila@luukku.com

Martti Rantala

Ketsuntintie 25

38910 Ala-Honkajoki

puh. (050) 3649 859

ketsunteurastamo@luukku.com

Varajäsen:

Aimo Kaitamäki

Kirkkotie 24

66340 Sarvijoki

puh. (050) 564 2452

aimok@nic.fi

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988

Tenhon tilan texelit viettävät onnellista elämää ilmapassa ja helposti muunneltavassa lampolassa.

Lähiliha tenhoaa

TEKSTI ja KUVAT: Pia Parikka

Tenhon tilalla Kullaalla Porin kunnassa vanhat uskomukset voi heittää romukoppaan: luomu ei ole pientä ja tehotonta, lammas ei ole vain kiva harrastus ja edes tilateurastamo ei ole mahdottomuus. On kyse ammatista ja liikkeellä ollaan tosimitellä - perusarvoja unohtamatta.

Kosti ja Riitta Tenhon tila on aina ollut edellä aikaansa. Koko tila on ollut luomussa jo yli 10 vuotta, ja oma tilateurastamo valmistui jo vuonna 1995. Toimintaa on kehitetty jatkuvasti panostamalla lisäämään hankintaan sekä järkeviin investointeihin. Vähitellen tila on kasvanut ja kehittynyt muhkeisiin nykymittoihinsa: peltoa on viljelyksessä nelisensataa hehtaaria, uuhia on 250 ja emolehmiä 120. Kaikki syntyvät karitsat ja vasikat kasvatetaan, teurastetaan ja myydään kuluttajalle itse. Tilan tuotteilla on kasvot.

Tenhon tilan päätuotantosuunta on lihantuotanto, ja se heijastuu myös rotuvalintoihin. Kaikki tilan lampaat ovat texel-rotuisia, nautapuolella valtarotuna on nupo limousine. Aluksi

Tenhon luomutilalla tuotetaan lähilihaa aidoimmillaan: lampaat ja naudat syntyvät, kasvavat ja aikanaan myös kuolevat tilalla. Kuluttaja voi noutaa omansa tilateurastamon yhteydessä olevasta putiikista. Ketju kuluttajalle asti on tilan hallinnassa viimeistä piirtoa myöten.

karitsanlihaa tuotettiin risteytyspohjalta suuremmalla uuhimäärällä, parhaimmillaan jopa 400 uuhien voimin. Tilakoon kasvu ja käytettävän työmäärän rajallisuus ovat sittemmin ohjanneet tuotantoa texelin ja hieman pienemmän uuhimäärän suuntaan. Rasakat ruhot ja hieman alhaisemmat vuonuekoot soveltuvat tilan strategiaan oivallisesti. Näin työ määrä tuotettua lihakiloa kohti saadaan pidettyä kurissa.

Selkeät linjat ja päämäärät

Tuoretta lampaan- ja naudanlihaa on tarjolla lähiseutujen asukkaille ympäri vuoden. Vaikka kaikki tilan uuhet karitsoivatkin keväällä, on lampolassa aina kasvamassa sopivia eläimiä teurastettavaksi. Karitsoiden teuraspainot ovat mukavasti 20 kilon kieppeillä, ja paisteillakin on painoa nelisen kiloa.

Ruokinta on yksinkertaista ja selkeää, ja oikeastaan melko kevyttä. Kuivaheinää on tarjolla vapaasti. Sen lisäksi valmista kaura-herne-vehnäohra-seosta jaetaan teuraskaritoille kolmesti viikossa. Karitsat kasvavat teuraskypsyyteen tilateurastamon kannalta sopivan epätasaisesti, eivätkä ne ole rasvaisia. Kasvu on järkevää, ja eläimet pysyvät terveinä. Tuotantotapa tukee tilan arvopohjaa ja imagoa sekä noudattaa kestävän kehityksen periaatteita.

Suoramyynti ohjaa vahvasti myös uuhiaineksen kehittymistä. Kierto on nopeaa, sillä jopa 30 prosenttia uuhista uudistetaan vuosittain. Tilalla ei pyritä erityisen alhaiseen uudistusprosenttiin, sillä myös uuhien liha on saatava kaupaksi.

Tenhoilla uuhien annetaan kasvaa ja kehittyä rauhassa, ja ne karitsoivat ensimmäisen kerran kaksivuotiaina. En-

sikoilla vuonuekoko on 1,2–1,3 ja vanhemmilla uuhilla 1,7 karitsaa. Tavoitettava vuonuekoko on kaksi karitsaa, sillä uuhien maitomäärä ei riitä ilman lisäjuottoa kolmosten täysipainoiseen kasvatukseen. Suurella tilalla työvoima on selkeä niukkuustekijä, eikä karitsoiden juotto palkkatyövoimalla ole kannattavaa. Lisäksi luomukelpoisen juomarehun löytäminen on haastavaa. Kolmos- ja neloskaritsat joutuvatkin poistolistalle. Karitsoita ei työvoiman niukkuuden vuoksi myöskään punnita.

Tilalla kasvatettavat texelit ovat teuraseläimiä, mikä tuo vapautta tuotantoon. Jalostus- ja eläinaineksen kehittämistyö on ulkoistettu, ja Tenhot ovat olleet erittäin tyytyväisiä texeleiden tasoon Suomessa. Uudet jalostuspäsit ostetaan tilan ulkopuolelta kahden vuoden välein. Sukusiitosasteet pyritään minimoimaan pässivalinnoilla. Puhdasrotuisuus helpottaa astutusten suunnittelua ja yksinkertaistaa tuotantoa. Tenhon tilan uuhet tiinehtyvät hyvin, sillä käytössä on kolmen astutuspassin järjestelmä: yhdessä astutusryhmässä on kerrallaan kolme keskenään hyvin läheistä sukua olevaa pässiä. Oikeastaan kaikki uuhet on saatu tällä järjestelmällä kantaviksi.

Rakennukset muunneltavia

Lampaat saavat nauttia laidunelämästä tilan lähiympäristössä luomutuotannon ehtojen mukaisesti pidennetysti, mutta talveksi ne muuttavat asumaan vuonna 1999 rakennettuun kestokuivikepohjaiseen harjatuuletteiseen kylmälampolaan.

Sisätiloiltaan avoimet tuotantorakennukset ovat helposti muunneltavia.

Tenhon tila työllistää vanhemman ja nuoremman parin lisäksi kaksi eläintenhoitajaa, lihanleikkaajan ja opiskelijaharjoittelijoita. Kosti ja Riitta Tenho ovat antaneet lähilihalle kasvot. Kuvassa lisäksi nuori pari Juha ja Laura Tenho.

Lampola voidaan pienin muutoksin muuttaa emolehmillä soveltuvaksi tai päinvastoin. Tilan toiminnan mukauttaminen vallitseviin oloihin on siten helppoa.

Muunneltavuutta hyödynnetään myös karitsointiaikaan. Karitsoivat uuhet jaetaan väliaidoilla kuuden uuhien pienryhmiin, josta ne erotetaan poikimisen ajaksi yksilökarsinoinhin nurkitain. Yhdistämisen jälkeen lampolan keskellä sijaitseva korotettu ruokintapöytä muunnetaan karitsabaariksi.

Rohkeutta ja selkeyttä pellolle

Kun peltoa on viljelyksessä paljon, on päälinjat pidettävä selkeinä. Eläinten rehustus mietitään valmiiksi jo viljelyä suunniteltaessa. Ruokinnan työvaiheita saadaan karsittua pitkälti myös hyvällä kasvinviljelyn suunnittelulla.

Tilalla on päädytty seosviljaan, koska se on pistämätön ratkaisu paitsi viljelysteknisesti niin myös ruokinnallisesti. Vilja ja valkuaisrehu, joka Tenhoilla on herne, kylvetään valmiina seoksena. Monipuolinen ja valkuaispitoisuudeltaan korkea luomurehu on valmis kertakylvöllä. Typensitojana herne tehostaa viljojen kasvua ja toisaalta viljat estävät hernettä lakoontumasta. Symbioosi toimii erinomaisesti, ja yhteisvaikutuksen teho vain kasvaa ruokintapöydällä.

Kosti Tenhon seosviljaresepti luomulammaslalle:

	Kylvömäärä seoksessa, kg
Kaura	120
Herne	100
Ohra	40–50
Vehnä	40–50
Seosta kylvetään noin 300 kg hehtaarille.	

Karkearehussa Tenhot nojaavat vahvasti kuivaheinään. Parhaina vuosina kuivaheinää on saatu korjattua jopa sadalta hehtaarilta, ja viime kesänäkin sitä saatiin sateista huolimatta 50 hehtaarilta. Onnistumisten takana on rohkea kaato. Kun pinta-alaa on paljon, on heinää pakko tehdä pienellä riskillä.

Kuivaheinää aletaan syöttää yleensä joulukuussa, jolloin se riittää kevääseen asti. Jämäheiniä käytetään kuivikkeena. Kuivaheinän käytön on todettu säästävän työtä ja kustannuksia merkittävästi. Säilörehu käärityn muovipaaleihin hapottamatta.

Kasvamista jaksamisen rajoissa

Mikään ei voi jatkua ikuisesti, ei edes kasvu. Tenhon tilalla on nyt saavutettu tavoitteet sekä eläin- että teurastusmäärissä. Suurempi eläinmäärä suoramyyntitilalla kävisi liian työlääksi erityisesti teurastus- ja myyntivaiheessa.

Omalle työlle saadaan tällä hetkellä riittävä kate. Lammaspuolella tuotto on ollut tuntipalkaksi muunnettuna noin 10 euroa tunnilta. Kotieläintuotannon laajentaminen vierastyövoiman osuutta kasvattamalla ei olisi taloudellisesti järkevää. Peltopuolella pieni kasvu on vielä mahdollista.

Tenhoilla arvot ohjaavat tuotantoa. Tilan toiminta ja kasvu osoittavat, että maatalous suurella tilalla on mahdollista toteuttaa kestävä kehitys mukaisesti ympäristöä ja eläimiä kunnioittaen. Tässäpä mallia huomisen tuottajille!

Kuivaheinä maittaa luomu-uuhille mainosti.

Hyvä sijainti on myymälälle ehdoton. Vilkkaan nelostien varrella, Heinolan Vuohkallion ABC:n kupeessa sijaitseva Heila Lähiruokatori saa lähiseudun asiakkaiden lisäksi myös monet pääkaupunkiseutulaiset pysähtymään maakuntamatkoillaan ostoksille.

Heila lähiruokatori tarjoaa kotimaista laatua läheltä

Kun huoli ympäristön kestävydestä kasvaa, yhä useampi kuluttaja kiinnittää huomioita ruuan alkuperään ja tuotantotapoihin. Lähiruokavalikoimat suurien kauppaketjujen hyllyissä ovat niukat. Perinteisesti lähiruokaa saa toreilta, messuilta, kauppahalleista ja ruokapiirien kautta. Keskiwertokuluttajalle helppous ja varmuus ovat kuitenkin valtteja arkisia ruokaostoksia tehdessä. Lähiruokatori vastaa näihin tarpeisiin.

TEKSTI: Eeva Juva,

Maakuntien Parhaat -vastaava, ProAgraria Keskusten liitto

KUVAT: Pia Parikka

Lähiruoka

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän mukaan lähiruoka on ruuan tuotantoa ja kulutusta, jossa käytetään tuottajan oman alueen raaka-aineita ja tuotantopanosia. Tuote myös kulutetaan omalla alueellaan, jolloin ympäristöä rasitetaan kuljetuksilla, pakkauksilla ja varastoinnilla mahdollisimman vähän. Lähiruuan tuotanto edistää samalla oman alueen työllisyyttä ja taloutta.

”Omaa aluetta” ei ole tarkemmin määritelty. Se voi tarkoittaa joko saman paikkakunnan, seutukunnan, maakunnan tai jopa koko maan aluetta.

Lähiruokamyymälä syntyi yhteistyöstä

Heinolaan kesällä 2008 avattu Lähiruokatori Heila palvelee lähes vuoden jokaisena päivänä ihailtavan laajalla tuotevalikoimalla.

Heilan omistaa kaksi yrittäjäpariskuntaa, Eila ja Ismo Eerola sekä Titta ja Janne Pihamaa. Eerolat tunnettiin ennen Heilaa Benjamin Maatilatorin yrittäjinä. Pihamailla puolestaan on Viini & Puutarhatila Pihamaa, joka on keskittynyt marja- ja vihannesviljelyyn sekä viinin valmistukseen. Ennen Heilan perustamista yrittäjät olivat aktiivisesti etsineet toiminnalleen laajentumismahdollisuuksia.

Lähiruokaan erikoistuneen myymälän ideakummina toimi nykyisin Luomu-Pekkana tunnettu kaupantalon rautainen ammattilainen Pekka

Rusila. Rusila huomasi, että Heino- laan rakenteilla olevan ABC-huolto- aseman työmaalle on jäämässä vapaa- ta tilaa, ja esitti ajatuksen luomu- tai lähiruokakaupan perustamisesta. Ee- rolat tarttuivat ideaan heti vakavas- ti. He ottivat yhteyttä Titta ja Janne Pihamaahan, joiden kanssa yrittäjät olivat tehneet ennenkin yhteistyötä.

Verkoistoista hyötyä

Toimintaa aloitettaessa yrittäjäpa- riskuntien aiemmat kontaktit ja ver- kostot auttoivat tuotteiden etsinnäs- sä. Myymälässä toimii useita eri yri- tyksiä.

Lihatiskillä myydään Eeroloiden Benjamin Lihatorin tuotteita. Kala- tiskistä vastaa heinolalainen *Pertti Matikainen* Dorrit-tuotenimikkeillä. Viini-Heilalla on myymälässä oma osasto. Viinit valmistetaan myymä- län alakerrassa sijaitsevilla tuotan- totiloissa.

Cafe Heilaa pyörittää *Carita Latva- nen* veljensä *Markon* kanssa. Cafessa tarjotaan ala carte -annoksia ja arki- sin lounasta. Herkullisen leivonnais- vitriinin tarjottavat tulevat kaikki vii- den kilometrin säteeltä Heilasta.

Heilan idea on tarjota nimensä mukaisesti lähiruokaa. Kotimaista, laadukasta ja lähellä tuotettua tai valmistettua ruokaa. Valikoimissa on lähes parinsadan yrittäjän tuotteita. Myymälän valikoima täyttää monet perustarpeet: lihat, kalat, vihannek- set, marjat, juustot, leivät, pastat ja muut viljavalmisteet sekä makeiset ja leivonnaiset. Lisäksi myymälästä saa marjaviinejä, pienpanimo-oluita, limonadia ja marjamehua.

”Olemme koko ajan avoimia uu- sille tuotteille”, Eila Eerola kertoo. Toimitusvarmuus ja laatu ovat tär- keitä valintakriteerejä tuotevalikoi- ma täydennettäessä.

Kuluttajilta hyvä vastaanotto

Heila on saanut kuluttajilta lämpi- män vastaanoton.

”Lähiruokatorille on ollut kulutta- jien keskuudessa ääretön tilaus”, Eila Eerola luonnehtii.

Vastaavia myymälöitä on toivottu myös muihin kaupunkeihin ja pää-

Café Heilan litin Piitin hienostunut aro- mihdistelmä vie kielen mennessään: minttua, hunajaa ja rosmariinia.

kaupunkiseudulle. Myydyimpiä tuot- teita Heilassa ovat liha- ja kalatiskin tuoretuotteet. Viini- ja pienpanimo- tuotteet, sekä leivät ja juustot pää- tyvät myös erittäin hyvin kuluttaji- en ostokoreihin. Edellä mainittujen myynti on noin 90 prosenttia Heilan myynnistä.

Kolatun vuojuustolan *Janne Tolvi* on ollut erittäin tyytyväinen Heilan myyntiin ja koko konseptin toimin- taan.

”Erittäin hyvin tavara liikkuu ja tuo- temyynti ja tuotteiden toimitus myy- mälään on organisoitu toimivasti.”

Monien yrittäjien kohdalla tuot- teiden menekki on yllättänyt positiivis- estä. Tuotteet myydään tilimyynti- llä ja yrittäjät vastaavat usein itse tuotetäydennyksistä.

Maakuntien parhaat on ProAgria Kes- kusten Liiton myöntämä laatumerk- ki, joita on myönnetty 370 kappaletta vuodesta 1993 lähtien.

Merkin voi saada kotimainen pk-yri- tys, joka täyttää palveluiden tai tuot- teiden osalta vaaditut kotimaisuusas- teet. Elintarviketuotteiden ja ateria- palveluiden pääraaka-aineiden on ol- tava sataprosenttisesti kotimaisia. Pal- velu- ja käsityötuotteissa kotimaisuus- aste on vähintään 80 prosenttia, mu- kaan lukien työ ja raaka-aine.

Yrityksellä on oltava käytössä laatujär- jestelmä, joka tarkoittaa yrityksen tap- paa toimia. Se auditoidaan merkkiä haettaessa ISO 9001-2008 vaatimus- ten mukaan.

Merkin myöntää ammattilaisraati. Merkkiä voi hakea verkkosivujen tai oman alueen ProAgria keskuksen Maakuntien Parhaat- yhteyshen- kilön kautta. Yhteyshenkilöt löytyvät Maakuntien Parhaat -verkkosivuilta: www.maakuntienparhaat.fi

Benjamin Lihatorin kymmenen metriä pitkällä lihatiskillä iskee valinnan vaikeus. Monipuolisen tuorelihavaliikoiman lisäksi löytyy lihatorin oman reseptin mukaisia makkaroita ja leikkeleitä moneen makuun. Ammattitaitoinen henkilökunta auttaa löytämään tarpeeseen sopivan tuotteen ja jakaa mielellään vinkkejä valmistukseen.

Eila Eerola esittelee Benjamin Lihatorin savulamman. Herkku on kysyttyä ja saa viimeistenkin epäröivien kuluttajien mielipiteet lampaanlihasta muuttumaan.

Karitsanlihasta pulaa

Tuorelihasta Heilassa vastaa Benjamin Lihatori. Eila Eerolan mukaan kotimaisesta laadukkaasta karitsan lihasta on todellinen pula.

”Pääsiäisen tienoilla karitsaa oli hyvin saatavilla, mutta nyt sitä ei taas tunnu saavan mistään.”

Ongelmaa on sekä koko ketjun toimivuudessa että toimitusvarmuudessa. Kaupan kannalta tuottajan sitoutuminen on ensiarvoisen tärkeää. Tuottajat ottavat helposti yhteyttä ja kertovat aitauksessa olevasta muutamasta lampaasta.

Kaupan näkökulmasta tarjolla pitäisi olla tarkastettu ruho, jonka laadusta voidaan olla varmoja ja jota on saatavilla tasaisesti ympäri vuoden. Kaupan tehtäviin ei kuulu ketjun alkutuotannon organisointi.

Lammasketjun organisoinnissa toimivasti tilalta myymälään on vielä tekemistä. Eerola kertoo, että he ovat mukana Iittiin rakenteilla olevassa sikateurastamossa, johon valmistuu syksyllä myös lammastuote. Iitin teurastamon kautta tulevat ruhot ovat yksi mahdollinen suora tie Benjamin Lihatorin tiskille.

Lampaanlihan kysyntä on jatkuvassa kasvussa. Eerola on myös havainnut, että kuluttajat ovat oppineet käyttämään eri ruhon osia monipuolisesti, esimerkiksi pataruokien val-

mistukseen. Vielä kymmenisen vuotta sitten kysyttyjä tuotteita olivat lähinnä kyljykset ja viulu.

Laatumerkeillä tuote kaupan hyllylle

Heilan lähiruokatorilla on myynnissä useita Maakuntien Parhaat –tuotteita. Maakuntien Parhaat –merkki on tuotteelle myönnettävä laatumerkki, joka viestii kotimaisuudesta ja laadukkaasta tuotantoketjusta. Tuotteet tunnistaa sinivalkoisesta Maakuntien Parhaat –logosta.

Kolatun Vuohijuustolan Janne Tolvi on tuonut aina kaupan välisissä keskusteluissa esille, että heidän yrityksensä laatujärjestelmä on auditoitu ja heidän tuotteillaan on laadusta kertova Maakuntien Parhaat –merkki.

Eerolan mukaan Maakuntien Parhaat –merkin avulla yrittäjät voisivat enemmänkin viestiä kaupan suuntaan tuotteiden laadusta ja yrityksen toimintaketjun varmuudesta. Kaupan vaativa tehtävä uusista myyntiarikkeleista tuotetoimittajien kanssa neuvoteltaessa on varmistaa laatu ja toimitusvarmuus.

Ulkopuolisen arvioinnin perusteella myönnettävä laatumerkki voi osaltaan auttaa vakuuttamaan ostajan siitä, että yrityksen laatujärjestelmä on toimiva ja luotettava.

Kuljetuskustannukset haaste lähiruualle

Suoramyynti on opinnäytetyöni tulosten perusteella lähiruuan yleisin myyntikanava. Yhdeksän kymmenestä lähiruuan logistiikkaa käsittelevää tutkimusta varten haastatelluista tuottajista myi tuotteita jossain määrin suoraan yrityksestä. Messuilla ja markkinoilla tuotteita kävi myymässä ja esittelemässä puolet yrityksistä.

Merkittävin myyntikanava useimmille olivat vähittäiskaupat. Kauppa oli miehullinen asiakas, koska sinne yleensä toimitetaan tavaraa paljon ja säännöllisesti.

Omat kuljetukset hintavia

Tuotteiden toimitustavoista yleisin oli toimittaminen itse. Seitsemän tuottajista kuljetti tuotteita joko itse tai oli palkanantanut kuljettajan. Vain osalla kuljetuksesta perittiin lisämaksu. Osalla se oli huomioitu tuotteen hinnassa.

Puolet haastatelluista tuottajista ei ollut laskenut logistiikan kustannuksia. Syistä kertoo ehkä joillakin seuraava esimerkki.

”Kustannuksia ei ole laskettu, eikä ainakaan omaa työtä uskalla laskea mukaan”, totesi eräs.

Itse hoidetut kuljetukset, joista ei peritä lisähintaa, ovat kallein mahdollinen vaihtoehto.

Ratkaisu voisi olla esimerkiksi kaupan yhteydessä toimiva lähiruokapiste tai erillinen myymälä, joihin tavaraa toimitettaisiin tilausten mukaan.

Kohtaaminen tärkeää

Kaikille tuottajille oli yhteistä, että he pitivät kuluttajien henkilökohtaista kohtaamista tärkeänä osana tuotetta.

Myös henkilökohtaisen palvelun merkitys oli suuri. Sen koettiin tehostavan sitä, että asiakas muistaa, mistä tuote on lähtöisin.

”Kohdatessa tuote saa kasvot”, eräs haastateltu perusteli.

TERHI TORIKKA

Maatalous- ja metsätieteen maisterin opinnäytetyöstä: Pienten lähiruokayri-tysten logistiset ratkaisut ja niiden kehittäminen pääkaupunkiseudulla

Säräruoka kypsytetään pitkään hauduttamalla kuumassa uunissa. Kypsytyksen aikana säräkaukalo otetaan useaan kertaan pois, lammastaista käännettäen ja juokseva lihaneste otetaan talteen kastikkeeksi. Lampaanliha kypsyy uunissa herkullisen mureaksi. Kuvassa säräemännät Sirpa Lensu (vas.) ja Sirkku Pekkanen.

Lemiläinen lammasherkkku

Lemin särä on yksi seitsemästä suomalaisesta ihmeestä. Särä valmistetaan kotimaisista lampaanpaisteista ja perunoista kypsytämällä koivuisessa kaukalossa. Mausteena käytetään vain suolaa, mutta kokonaisuudesta syntyvä makuelämys on unohtumaton.

TEKSTI ja KUVAT:
Vesa Jääskeläinen

Lemin särä on vanha perinneruoka, jonka historia juontaa yli tuhannen vuoden taakse. Historia tuntee sen ensimmäisenä uunissa ja astiassa valmistettuna ruokana. Ennen perunaa ja lampaanlihaa siinä käytettiin kaskinaurista ja riistaa.

Särä kypsyy koivupuusta koverretussa kaukalosta, josta myös käytetään nimitystä särä – kun puu sitä käsiteltäessä särölöilee, siitä särä on saanut nimensä. Makukokemuksena särä on ainutlaatuinen, sillä mureaa lihaa sävyttää hieno savun aromi. Suolan lisäksi muita mausteita ei särässä tarvita.

Särän matkailullinen arvo on huomattu Lemillä. Kaksi ravintolaa myy pelkästään säräruokaa. Kotiseutuyhdistyksen ylläpitämässä Särätuvassa käy säräruokailijoita noin 10 000 vuodessa ja Säräpirtti Kippurasarvessa jopa yli kaksinkertainen määrä. Ulkomaisten vierailijoiden osuus kävijöistä on 10–15 prosenttia.

Kotimaista lihaa

Säräherkun valmistus alkaa jo varhain aamulla. Savukiehkurat museotuvan piipusta kertovat kuuden aikaan aamulla, että isoa leivinuunia lämmitetään. Kahden tunnin kuluttua ensimmäiset säräkaukalot työnnetään uuniin.

”Raaka-aineena käytetään kotimaista lampaanlihaa, joka hankitaan valmiiksi ruiskusuolattuna Helsingin Lihakonttorista Sörnäisistä. Lampaan takakoipiin on päädytty sen takia, että samankokoiset paistit kypsyvät yhtä aikaa ja kaikki ruokailijat saavat samanlaista lihaa”, kertoo museotuvan pääemäntä *Sirpa Lensu*.

Hänen mukaansa parasta lihaa saa aikuisista lampaista. Karitsan liha hupenee nopeasti pitkän kypsytyksen aikana, joka tekee lihasta todella mureaa.

Särätupa käyttää lampaanpaisteja noin 8 500 kiloa vuodessa. Lähiseudun

Lemin kotiseutuyhdistyksen museotupa on veistetty 1800-luvun lopulla ja se on siirretty nykyiseen paikkaansa Lemin museomäelle vuonna 1974.

tuottajilta sellaista määrää kotimaista lammasta ei toistaiseksi saa. Tuottajia pitäisi olla selvästi enemmän ja muille ruhonosille olisi hankittava omat markkinansa.

”Lihaa varataan noin 700 grammaa henkeä kohti ja tarvittaessa enemmänkin. Uniini mahtuu viidestä seitsemään kaukaloa särää. Neljän hengen miehityksellä emäntäporukka pystyy ruokkimaan päivän mittaan jopa 250 henkeä.

Paistit ja säräkaukalo huuhdellaan kuumalla vedellä, jotta lihasta lähtee liika suola ja se ruskistuu kauniisti, eikä säräkaukalo rupea kuumuudessa palaamaan. Kun hiilet on vedetty, särä työnnetään uuniin leppäpulikoiden päälle. Ne auttavat painavien kaukaloiden siirtelyssä uunin perille ja estävät särää palamasta, mutta toisaalta antavat myös hienoa makua lihaan.

Ei mikään pikaruoka

Särä valmistuu minimissään kuudessa tunnissa, joten se ei ole mikään pikaruoka. Maku vain paranee, kun ruoka on pidempään uunissa. Pienet paistit kypsyvät kolmessa tunnissa, mutta isot paistit vaativat jopa 6–8 tuntia, jotta niistä tulee mureat. Liian tummaksi liha ei kuitenkaan saa kypsyä. Särä voidaan peittää foliolla, jos uuni on liian kuuma.

Lammasherkku vaatii vielä aika lailla töitä, ennen kuin se on valmista. Lensu sanoo, että lihoja pidetään särässä ensin tunti, silloin valunut lihasneste otetaan talteen kastikkeeksi, käännetään toisin päin ja sama tehdään taas tunnin kuluttua uudelleen.

Tällä välin kuoritaan ja esikeitetään perunat, jotka kypsyvät lihojen alla viimeisen tunnin ajan. Lajikkeena oli aiemmin Asterix, nyttemmin Victoria. Lemin punainen ei siihen laatunsa perusteella käy, vaan perunan pitää olla hieman jauhoinen. Peruna tulee lemiläisten viljelijöiden yhteisvarastolta, joten siinä ainakin toteutuu lähiruoka parhaimmillaan. Tosin voihan osa lampaistakin olla lähellä kasvatettuja, vaikka liha tulee tukun kautta.

Särä syödään koruttomassa tuvassa pitkien pöytien ääressä, joihin on katettu kotikaljan lisäksi *Maija Kouvon* yhden hengen leipomon tekemää paikallista rieskaa. Emännät jakavat ensimmäiset lautaset, jonka jälkeen kukin hakee itse lisää. Jälkiruokana tarjotaan makia soppa eli sekahedelmäkeitto, joka sekin ja se syödään rieskan kanssa. A vot, nälkä lähtee.

Särä on niin täyttävää

Ruokailu on koruton hetki. Ne, jotka asiasta eivät tiedä, odottavat mitä tapahtuu, mutta aikaisemmin särää syöneet tietävät mitä tuleman pitää. Saman vahvistivat kotiseututuvan pihalla käydyt keskustelut vierailijoiden kanssa; joku oli ensimmäistä kertaa, joku toista ja yksi neljättä kertaa. Ilmeisesti pettyneitä ruokailijoita ei ole kuin vannoutuneiden kasvissyöjien joukossa.

Särää haetaan seitsemän kertaa ja vasta sitten ruvetaan syömään, kuten lemiläiset kehottavat. Minäkin olen kova syömään, mutta noutokerrat jäivät neljään. Siinä upposi toimittajaan hyvinkin yli puoli kiloa ylikypsää lammasta, yhdeksän perunaa sekä kymmenkunta viipaletta rieskaa ja puoli litraa kotikaljaa. Seuraavana päivänä riitti tosiaan veden juonti, kuten ennen ruokailua oli luvattu.

Särää voi valmistaa kotona sähköliedessä, mutta leivinuuni antaa paremman maun. Lampaanliha on ensin suolattava liottamalla sitä kolme neljä päivää liemessä, johon sekoitetaan kymmenen litraa vettä ja kilo merisuolaa. Tässäkin lihat pestään ja niitä kypsytetään uunissa 3–4 tuntia välillä käännettäen. Lopulta lisätään perunat.

Jos aiheesta innostuu enemmän, kannattaa tehdä koivupuusta oma säräkaukalo. Ohjeita siihen kuten myös muuta tietoa särästä löytyy internetistä www.museosara.fi ja www.sarapirtti.fi.

Lemin kotiseutuyhdistyksen säräemännät tarjoavat museotuvalla särää tilauksesta. Ryhmän vähimmäiskoko on kymmenen henkilöä. Yksittäiset vieraat pääsevät mukaan isompien ryhmien kanssa.

Näiden lampaiden lihalla on tarina.

Karitsanlihan suoramyynänti ja hinnoittelu

Keskeinen osa tuloksetekoa tuotannossa on löytää tuotteelle oikea, sille kuuluva hinta. Yhtäältä joudumme tarkastelemaan, minkä tuotteiden kanssa kilpailemme asiakkaista. Toisaalta hinnan muodostukseen vaikuttavat kaikki myytävään tuotteeseen kertyneet kulut ja odottamamme kate.

TEKSTI ja KUVA:
Samuli Näri

”On helpompi vaikuttaa siihen, että tuote vastaa asiakkaan odotuksia, kuin löytää pettyneen asiakkaan tilalle uusi.”

Meillä lampureilla on erikoistuote, kotimainen tuore karitsa. Yleisesti tiedetään, että sitä on vaikea saada. Se antaa lisäarvoa.

Kuluttajalle, joka nimenomaan hakee erikoistuotetta, hinta on toisarvoinen asia. Varsinkin silloin, kun on kyse lampaanlihaan liittyvistä juhlapyhistä. Tästä syystä kausilisan asettaminen hintaan on oikeutettua.

Lähiruuan saatavuuden tärkeys korostuu elintarvikeketjussa viime aikoina ilmenneiden ongelmien vuoksi. Tämä on karitsanlihan suoramyynnin kannalta toistaiseksi ollut vain myönteistä.

Kuluttaja haluaa tietää lihan alkuperän. Kun puhutaan paikallisesta tuotteesta, siihen liittyy tarina, josta kuluttaja luo itselleen mielikuvan.

Meidän tehtävämme on pitää huolta, että tuo mielikuva on kaikessa toiminnassamme positiivinen. Vastuullamme

on, että laatu on kohdallaan. Asiakkaan on saatava sijoittamalleen rahalle odottamansa vastine, mieluummin hiukan enemmän kuin on luvattu.

On helpompi vaikuttaa siihen, että tuote vastaa asiakkaan odotuksia, kuin löytää pettyneen asiakkaan tilalle uusi. Koko ostotapahtumasta täytyy jäädä asiakkaalle hyvä mieli.

Tiedosta oman tuotteen lisäarvo

Mistä hinnoittelussa lähteä liikkeelle? Kollegoilta löytyy omia hinnastoja eri tuotteille. Tosin kukin toimii omalla suppealla alueellaan ja tuotteiden laatu on kirjavaa. Kuitenkin muiden toimijoiden asettama tuotteen hinta on hyvä lähtökohta.

Sitten on tarkasteltava omaa tuotetta verrattuna muihin. Minkälaisia lisäarvoja pystymme tarjoamaan omalla tuotteellamme? Erityisen tär-

keää on huolehtia tarjonnan säännöllisyydestä ja tuotteen tasalaatuisuudesta, jotta muodostuisi vakituinen asiakaskunta.

Suppea valikoima helppo hallita

Mitä sitten myydä? On sekä asiakkaalle että itselle eduksi, että tarjolla on vain muutama eri vaihtoehto mistä valita. Tällöin tilauksen tekeminen on helppoa ja yksinkertaista.

Karitsasta tarjotaan esimerkiksi koko ruho tai puolikas, perusleikkuulla tai erikoisleikkuulla. Kun myydään pienempiä ruhon osia, sekaannuksen mahdollisuus kasvaa ja hinnoittelu on haastavampaa.

Myynnin ei tarvitse tapahtua tilalta, vaikka suoramyynnistä onkin kyse. Tuotteiden jakelupiste kannattaa valita sen mukaan, missä kuluttajan on helppo asioida.

Aidan toiselta puolen – lammaskaiheisia kuulumisia maailmalta

Korvamerkkivaatimukset raivostuttavat

Brittilämpurit ovat hiiltyneitä lampaiden id-merkintävaatimuksista. Lämpuri *Greg Christopheria* suuttavat etenkin merkkien kustannukset. Hän epäilee kustannuksen koituvan kynnyksisyydeksi monelle farmille, jolla on taloudellisesti muutenkin tiukkaa. Lämpurit yrittävät vedota EU:n, jotta päätöstä muutettaisiin. Kolmannes kaikista Euroopan lampaista kasvatetaan Britanniassa.

BBC News

Kestoaitoja kannattaa harkita

Ruotsin lammasyhdistyksen lehti *Fårskötsel* kehottaa lampureita miettimään aitoja perustaes- saan myös pitkäkestoisia ratkaisuja. Kestävä aita saattaa palvella lampuria jopa 20 vuotta, kun taas edullisen vaihtoehdon saattaa juotua uusimaan varsin usein.

Fårskötsel 3/09

Ruotsalaisen kotieläinagronomin Per Lingvallin säilörehuvinkit:

- Kuivata rehu vähintään 40 prosentin kuiva-ainepitoisuuteen
- Levitys nopeuttaa kuivumista, parantaa laatua ja pienentää sääriskää
- Käytä aina säilöntäainetta matalilla kuiva-ainepitoisuuksilla
- Käytä laadukasta pakkausmateriaalia
- Älä liikuta paaleja, jos ne ovat seisonneet yli kaksi viikkoa

Fårskötsel 3/09

Nor 98 lampaassa Skånessa

10-vuotiaassa uuhessa on todettu vakavan lammastaudin, scrapien, sukulaissairaus Nor 98. Uu- hi oli 20-päisen katraan nuorin. Nor 98:n sairastu- vat usein vanhemmat yksilöt.

Fårskötsel 3/09

Scanilta lammaskuutus grillikauteen

Lihayhtiö Scan on lanseerannut grillikauteen uu- den lammastuotteen, grillivartaan. Varras valmis- tetaan lampaan pihvilihasta, joka on marinoitu valkosipulilla ja basilikalla. Yhtiö uskoo kuluttaji- en ottavan lammaskuutuksen hyvin vastaan.

Fårskötsel 3/09

Karitsojen teurastus kasvoi

Lampaanlihan kysyntä on ollut hyvä Ruotsissa vuoden alusta lähtien. Samaan aikaan lihaa on myös ollut hyvin tarjolla. Scanin karitsateurastus kasvoi ensimmäisen vuosineljänneksen aikana 12,4 prosenttia. Myös lihan hinta on kohonnut. Karitsan keskimääräinen ruhopaino oli 19,2 kiloa, luokka R- ja rasva 2+.

Fårskötsel 3/09

Ruotsin Elitlammin tuotosseurantatulokset löy- tyvät osoitteesta: www.elitlamm.com

Lammaskarkaita

Britanniassa on tänä vuonna ilmennyt useita kar- javarkauksia. Vorot ovat vieneet lammaskarkaita laitumilta jo useaan otteeseen. Varastetut laumat ovat olleet usean kymmenen eläimen karkaita. Pai- kallinen poliisi pitää toimintaa järjestäytyneenä.

BBC News

Jatkoo edelliseltä sivulta.

Kulujen seuraaminen tärkeää

Kun tiedetään, millä hinnalla saame- me tuotteemme kaupaksi, on tar- kasteltava kulujen muodostumista. Oivia työkaluja ovat muun muassa kannattavuuskirjanpitoon osallistu- minen ja arvonlisäverotuksen kuu- kausimenettely.

Kannattavuuskirjanpidon tilara- portit antavat todellisen kuvan siitä, kuinka taloudellisesti kannattavaa toimintamme on. Lisäksi raporteista on selkeästi havaittavissa tulojen ja kulujen muodostuminen.

Arvonlisäverotuksen kuukausime- nettelyn seurauksena on korostunut mielenkiinto pitää kirjanpito ajan ta-

salla. Tällöin tieto tuloista ja menoista on jatkuvasti olemassa. Näiden keinojen avulla voidaan todeta tarve muuttaa tuotteen hinnoittelua.

Markkinointi, tilaukset ja lasku- tukset on kätevää ja edullista hoitaa internetin välityksellä. Tiedon kulku asiakkaan kanssa sujuu vaivatta ja asiat pysyvät järjestyksessä. Kirjan- pito-ohjelmaan voi lisätä laskutusoh- jelman, jolla laskutuksen, reskontran ja maksujen siirrot kirjanpitoon hoi- taa helposti.

Lopuksi kun muistaa lisätä las- kuun kuljetus- ja muut kulut, mitkä eivät varsinaisesti meille kuulu, ja li- sätä vielä pienlaskutuslisän alle 100 euron ostoista, meille kuuluvat eurot on kotiutettu.

REHU-ÄSSÄ OY

• LAMMASKIVENNÄISIÄ myös luomutuotantoon hyväksytyt.

• NUOLUKIVET myös luomutuotantoon hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06-3444433

FAX: 06-3444432

email: rehuassa@qnet.fi

Irlannissa karitsat siirretään laitumelle jo muutaman päivän ikäisinä.

Miten käy Irlannin lammastaloudelle?

Moni yhdistää mielessään Irlannin vihreät nummet ja laitumet vireään lammastalouteen. Siksi useille onkin yllätys, miten paljon lammastalouden tila on huonontunut viime aikoina Irlannissa.

TEKSTI ja KUVAT:
Sanna-Helena Rantala

MTK:n eteläisten liittojen maaseutunuoret tutustuivat maaliskuuhun vaihteessa Irlantiin ja sen maa- ja elintarviketalouteen. Paikallinen nuorten tuottajien liitto, Macra na Feirme, johdatti matkalaiset heti ensimmäisenä matkapäivänä maan maatalouden perusteisiin. Olikin hyödyllistä saada peruskäsitys Irlannin maatalouden rakenteista ennen tilavierailuja.

Irlannin maatalouden erityispiirteet ja eroavaisuudet Suomen tuotantoon konkretisoituvat tilavierailuilla. Maatalous on niin sanotusti ”grass based” eli tuotanto perustuu

pitkälti lähes ympärivuotiseen laiduntamiseen. Peltopinta-alasta 80 prosenttia on nurmiviljelyssä ja laitumina.

Maa on omavarainen muun muassa 1042 prosenttisesti voin ja 820 prosenttisesti naudanlihan suhteen. Kuten arvata saattaa, maataloustuotteiden vienti on erityisen tärkeää koko kansantaloudelle. Maata sanotaankin punaisen kullan maaksi, viitaten lihan tuotantoon. Irlanti on myös Euroopan unionin viidenneksi suurin lampaanlihan tuottaja ja suurimpia lampaanlihan viejiä EU-markkinoilla.

Lammastalous laskusuhdanteessa

Hämmästyttävää monien maaseutunuorten mielestä oli, että Irlannin lammastalous on melkoisessa laskutilassa. Tilojen määrä on vähentynyt jopa 20 prosenttia parissa vuodessa ja kannattavuus on heikko.

Suurimpina syinä tuotannon laskulle pidetään maailmanmarkkinoita, erityisesti Uudesta-Seelannista, tulevaa kilpailua ja Irlannin omia politiikkatoimia. On sanottu, että Irlannin lammastalous on täysin polvillaan huonojen tuottajahintojen,

JALOSTUSLAMPOLA RAJA-KARJALAN
OXFORD DOWN

”Haluamme kasvattaa Suomen parhaita Oxford down –rotuisia siitoseläimiä ja tuottaa huippulaatuista karitsanlihaa ja lihajalosteita. Toimintamme on avointa ja eettistä. Meille on tärkeää eläinten, ihmisten ja ympäristön hyvinvointi. Haluamme olla myös luotettava kumppani.”

RAAMIKKAAT SIITOSLAMPAAT

www.sirolantila.com
OUTI JA JARI SIROLA, GSM: 040 566 4153 ja 050 541 9534

kasvavien tuotantokustannusten ja pienten tilakokojen kanssa.

Lampaiden jalostus on myös ollut samalla tolalla lähes 30 vuotta, eikä siihen ole juuri panostettu. Onko Irlannin lammastaloudella ylipäättään tulevaisuutta?

Wicklow-chewiot ja texel

Matkamme lammastilakohde sijaitsi Irlannin itäosassa lähellä Kildaren kaupunkia. Eagle Hill Sheep -tilalla on yhteensä 300 uuhua. Lisäksi tilalla on 50 lypsylehmää. Lypsykarja- ja lammastalouden yhdistelmätilat, "mixed farms," ovat nykyisin yleistyneet juuri lampaidenpidon huonon kannattavuuden vuoksi.

Lammastalouden rakennekehitys ei ole koskettanut pahasti tätä tilaa, sillä isännän mukaan toiminta on edelleen kannattavaa. Suurin osa lihasta menee vieniin ulkomaille, erityisesti Ranskaan niin kuin monen muunkin irlantilaisen lammastilan tuotteet. Tilalla kasvatetaan pääosin wicklow-chewiot ja texel-rotuisia lampaita, mutta jalostuksessa käytetään myös mustapäistä suffolk-rotua.

Isännän mukaan nämä rodut tuottavat hyvän tuloksen, eikä hänellä ole ollut tarvetta kokeilla muita. Tila tuottaa vuodessa 600 karitsaa, jotka myydään 12 viikon ikäisinä.

Laitumelle viimeistään maaliskuussa

Irlannin lammastalous on keskittynyt lähinnä ylänköalueille. Siellä voidaan paremmin hyödyntää hieinan heikompilaatuisia laitumia, jotka eivät sovi esimerkiksi karjatalouden käyttöön.

Lammastalous voidaan nähdä tärkeänä myös Irlannin ylänköalueiden ympäristölle ja perinnemaisemalle. Laidunkausi kestää kevättalvesta myöhäiseen syksyyn ja alkutalveen saakka, joten lampaat ovat suurimman osan vuodesta ulkona.

Eagle Hill Sheeppin lampolaan mahtuu kuitenkin yhteensä 350 lammasta. Karitsoiminen alkaa maaliskuussa ja kestää noin kolme viikkoa. Kahden-kolmen päivän ikäiset karitsat tuodaan jo ulos laitumelle.

Irlannissa ei ole tällä hetkellä juurikaan petovaaraa. Lampaiden pai-

mennus hoituu tilalla paimenkoiran ja myös maastoauton avulla.

Panostusta jalostukseen

Lampaiden jalostuksessa ei ole ollut valtiollista ohjelmaa, vaan tuottajien ryhmittymät ja erilaiset osuuskunnat hoitavat jalostusta. Viime vuonna Irlannin maatalousministeriö perusti kuitenkin uuden lampaiden jalostusohjelman: "Pedigree Sheep Breed Improvement Programme".

Ohjelmaan on osallistunut jo muutama lammastila ja siltä odotetaan paljon helpotusta jalostukseen

ja hyvien tulosten syntymiseen. 30 vuotta kestänyt jalostuksen staattinen tila halutaan lopettaa ja saada jalostusasiat kuntoon. Toivottavasti nämä panostukset saavat Irlannin lammastalouden jälleen jaloilleen.

Lähteet:

Gottstein, Michael. 2008. "Will sheep industry continue to decline in Ireland?" www.irishfarming.ie

Gottstein, Michael. 2008. "Is there any future for us with sheep?" Independent 11.11.2008. www.independent.ie

Lampaita paimennetaan usein maastoauton ja koiran avulla.

ESA ANTTAS

Keritsemiskoneiden huolto
Terien teroitus
Puh./fax (05) 3664329
gsm 040-5249629
Lyötiläntie 449
47540 LYÖTTILÄ

Kesän aitatarvikkeita.
Ja tietysti kaikkia muita lampaanhoitotarvikkeita.

**Tavataan Farmari-messuilla
Kokkolassa**

LARSMON VILLANJALOSTAMO
www.larsmoullforadling.com
puh. 050-3041159, 050-5648375

10 kysymystä

MTT:n tutkija Riitta Sormunen-Cristianilla on pitkä kokemus lammastutkimuksesta monella eri saralla. Kysimme häneltä neuvoja lampaiden laiduntamiseen ja rehuntekoon.

10 kysymystä laitumesta ja nurmirehusta

1. Minkälainen laidun on paras kasvaville karitsoille?

Laitumen tulee sisältää valkoapilaa ja olla sopivan pituinen, ei korsiintunut. Ihanepituus on vajaa 10 senttiä, mutta Suomessa siihen on hankala päästä. Laiduntaminen kannattaa aloittaa rohkeasti tarpeeksi ajoissa.

2. Minkälainen on hyvä laidun joutilaille?

Ylläpitotarpeen tyydyttävä, esimerkiksi maisema- tai luonnonlaidun. Joutilatkaan eivät kuitenkaan saa nähdä nälkää. Vedestä ja kivennäisistä tulee huolehtia kuten muillakin laiduntavilla.

3. Mikä laidun sopii imettäville emoille?

Tähän tarvitaan erittäin hyviä laitumia. Maitoa tuottavan uuden ravinnon tarve on iso, joten se tarvitsee usein myös väkirehulisää laitumelle.

4. Miten laitumista tulee huolehtia?

Puhdistusniitto lohkonvaihdon yhteydessä on tärkeä, kasvikoostumuksesta riippuen. Sitä ei kuitenkaan välttämättä tarvita, sillä myös eläintehydellä voidaan saada paljon aikaa. Tyypeä ei saa laittaa liikaa. Laidunta on kuitenkin hankala hoitaa kokonaan ilman lannoitteita.

5. Mitkä ovat lampaille tehtävän säilörehun erityispiirteet?

Rehun on oltava puhtaampaa kuin naudoille, sillä lammas on hyvin herkkä esimerkiksi listerialle, jota voi tulla rehuun joutuneesta mullasta. Laadun lisäksi hapon käyttö säilönnässä on olennaista etenkin epävakaa säällä.

6. Mitä kivennäisiä lampaat tarvitsevat laitumella?

Kivennäisiä ja suolaa tulee olla jatkuvasti saatavilla. Kivennäisen ei kannata olla kovin maittavaa, jotta sitä ei mene hukkaan. Sopiva määrä on noin

15 grammaa eläintä kohden. Laitumen kivennäsitilanne on tarkastettava päivittäin.

7. Mitä tulee ottaa huomioon nurmea perustettaessa?

Suuria eroja esimerkiksi nautojen laitumiin ei ole. Nurmikasvilajien aikaisuus ja myöhäisyys sekä kasvurytmi tulee ottaa huomioon laidunnuksen suunnittelussa, jotta laitumesta saadaan paras hyöty.

8. Mikä on paras nurmiseos lampaille?

Maittavuuden on oltava hyvä. Jos eläin ei syö, se ei tuota. Lisäksi kasviseoksen tulee olla tallauksen kestävä, jotta se toimii laitumena. Myös

syksyllä pitäisi olla kasvustoa, jotta rehusta ei tule pulaa.

9. Onko rotujen välillä eroja laiduntamisessa?

Asiaa ei ole Suomessa selvitetty, mutta havaintojeni mukaan suomenlampaan liikkuvat laitumella yhtenäisempänä rintamana, kuin esimerkiksi oxford downit, jotka etsivät hyviä ruoka- paikkoja yksilöllisemmin.

10. Tiivis ohje siihen, miten laidunnus onnistuu?

Laitumella saadaan aikaan erittäin hyviä kasvuja, kun ollaan rohkeita laittamaan eläimet laitumelle ajoissa. Laidunnus tulee myös suunnitella hyvin, eikä loisasioita saa unohtaa.

Terhi Torikka

Lampaita tulee laiduntaa rohkeasti ja suunnitelmallisesti.

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkaus ja tyhjiöpakkaus myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. (02) 5546273, Faksi (02) 5546290
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Kerittyä & karstattua

KOONNUT Pia Parikka

Muista!

Kesän 2009 indeksilaskenta-aikataulu:

Tuotoseurantatiedot rekisterissä viimeistään
7.7., 21.7., 4.8., 11.8., 25.8., 15.9., 6.10. ja 27.10

Lapin lammaspäivät 2009

Lammaskansa kokoontui kevään lammaspäivien merkeissä Kittilän Leville 22.–24.4.2009. Ympäristö takasi rennon lomattunnelman, vaikka Lammaspäivien ohjelma olikin lastattu täyteen asiaa. Päiviltä haettiin paitsi ideoita lampaiden teurastukseen ja tuotantoon, niin myös luotiin kontakteja virkaveljiin ja -sisariin.

Paikallisten poromiesten ja Levi Foodin tyhjiällä seisova moderni poroteurastamo ja lihanjalostuslaitos Kittilässä herätteli Lapin Lammaspäivien osallistujat päivien teemaan: Kuinka ja missä teurastaa lammasta kohtuullisilla kustannuksilla siten, että toiminta on kannattavaa sekä tuottajalle että teurastamoyrittäjälle? Uusia ajatuksia heräteltiin, ja ideoiden virta soljui vuolaana. Kittilässä kaikki olisi jo valmiina.

Uusia ajatuksia menestyksekkääseen karitsanlihan tuotantoon haettiin Matti Rissasen lampolasta. Hänellä on korkeatasoinen risteytysuuhien katras, ja tilan tuotostulokset ovat vuodesta toiseen erinomaiset. Tuotanto on keskitetty lämpimään ritiläpohjalampolaan. Suunnitelmalliset risteytysparitukset, perinnöllisesti korkeatasoiset eläimet ja tehokas kasvatus lienevät tilan menestyksen avaintekijät.

Opintoretken anti oli varsin monipuolinen, ja myös paikalliseen vuohitalouteen saatiin tutustua Petri Sinkkosen luomutilalla Sodankylässä. Uudehkossa ja erittäin siistissä vuohinavetassa mäkätti 42-päinen katras, jonka isäntä lypsää kerran päivässä. Maito jatkojalostetaan juustoiksi omalla tilalla välittömästi lypsyn jälkeen. Tilalla viljellään myös kaskinaurista. Luolamaan tilalla tehdään paljon töitä, mutta saadaan vastapainoksi elää juurevaa elämää siten, että ihmisen on hyvä olla.

Porojen ja lampaiden sujuvaan symbioosiin pääsimme tutustumaan Jari Häättylän ja Terttu Rissasen tilalla. Värikkäs suomenlammaskatras käyskenteli lämpimässä kuivikepohjalampolassa ja porotokka aidassa talouskeskuksen kupeessa. Tilalla riittää ihmeteltävää meidän lisäksi myös aidoille Lapin matkaajille, sillä monen muun lappilaisen maatilan tavoin matkailu on

yksi tilan tulonlähteistä. Nautiskelimme Luolamaan luomutilalta saamistamme herkuista reessä porotaljoilla keväturingossa istuskellessamme, ja Lapin taika vei kielen ja mielen mennessään.

Lampaiden teurastuksen monet mahdollisuudet

Lampaiden teurastusseminaarissa paineuduttiin yksityiskohtaisesti karitsanlihan tuotannon, lampaiden teurastuksen ja lihan myynnin eri vaihtoehtoihin. Lampolasta lautaselle –ketju on mahdollista toteuttaa monin eri tavoin, yleispätevää patenttiratkaisua ei ole olemassa. Toisaalta osa lammastalouden kiehtovuudesta onkin ehkä juuri teurastuksen, jatkojalostuksen ja myyntikanavien monimuotoisuudessa.

Tuotannon suunnittelu, hyvälaatuiset rehut ja korkeatasoinen eläinainees

Mikael Westerträhle

Petri Sinkkosen Luolamaan luomu-voohenjuusto on ainoa lajissaan Suomessa.

Työtä keventävän kuttujen lypsaseman voi nikkaroida itsekin.

Kaie Ahlskog ja Pia Parikka maistelemassa maukasta vuohenjuustoa.

luovat pohjaa kannattavalle karitsanlihan tuotannolle. Talouslaskelmien avulla haetaan parhaat ratkaisut tilatasolla. Laki määrää reunaehdot tuotannolle, eläinten kuljetuksille, teurastukselle ja lihan käsittelylle sekä myynnille. Kuitenkin kuluttaja ratkaisee viime kädessä sen mitä tuotetaan. Kuinka tieto kuluttajan mieltymyksistä saadaan siirrettyä tilalle asti, ja toiveet muutettua euroiksi?

Lampaanlihaketju tuottajalta kuluttajalle on monimuotoinen kokonaisuus. Väliin jäävien lenkkien lukumäärä vaihtelee, mutta aina lammas on teurastettava ennen kuin se päätyy kuluttajan lautaselle.

Sopimustuotanto, satunnainen teurasmyynti eri teurastamoille, oman pienteurastamon perustaminen ja rahitteurastus ovat kaikki varteenotettavia ja käytettyjä vaihtoehtoja. Tilan sijainti, alueen teurastamoverkosto ja lihan kohderyhmä vaikuttavat ratkaisevasti teurastus- ja lihan myyntikanavan va-

Poro- ja lammastalous kulkevat Lapissa usein käsi kädessä.

lintaan. Kannattavaan lammastalouteen on mahdollista päästä monin eri tavoin.

On kuitenkin myös huomioitava, että joskus realistisia vaihtoehtoja voi olla tarjolla kovin vähän. Yhteistyö alueen muiden tilojen kanssa luo tällöin volyymin nousun kautta uusia mahdollisuuksia ja mielekkyyttä tuotannolle. Ei liene kovin liioiteltua sanoa, että laadukkaalle lihalle löytyy aina ostaja ja lihaksikkaalle ruholle teurastaja.

Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokous

Lammaspäivät huipentuivat Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokoukseen. Sääntömääräisten asioiden lisäksi kokouksessa julkistettiin MTT:n Taloustohtorin lammastulokset. MTT:n tutkijan *Jukka Tauriaisen* artikkeli aiheesta on sivulla 29.

Taloustutkimuksessa todettu lammastalouden alhainen kannattavuus herätti keskustelua kokousyleisössä. Lihan tuottajahinnassa todettiin olevan nousupaineita, jotta kannatta-

vuutta saataisiin parannettua. Myös viranomaisvaatimukset sekä Eviran Lammas- ja vuohirekisteri puhuttivat. Id-valvonnat aiheuttavat huolta, ja päällekkäiset rekisterit paljon työtä lampureille.

Kittilän poroteurastamolla voitaisiin teurastaa arviolta parisataa lammasta päivässä. Vain lupa ja tekijät puuttuvat.

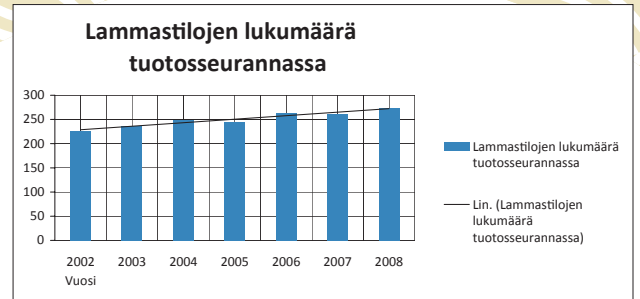
Matti Rissasen lihaksikkaat risteytyskaritsat kasvavat ritilällä erinomaisesti.

Suomen Lammasyhdistyksen puheenjohtaja Christer Ollqvist arvosteli Eviran Lammas- ja vuohirekisteriä toimimattomuudesta yhdistyksen kevätkokouksessa Levillä.

Kerittyä & karstattua

Tuotosseurantatilojen lukumäärä on noussut 2000-luvulla tuntuvasti.

Lampaiden tuotosseuranta-tuloksia vuodelta 2008

Tuotosseurannassa mukana olevien lammastilojen lukumäärän nousu jatkui myös vuonna 2008. Suomenlammas on kasvattanut osuuttaan.

Lampaiden tuotosseurantatilat vuodelta 2008 osoittavat, että suuret lammastilat jatkavat edelleen kasvuaan (kuva 1). Tilakohtaisten tuotosuuhien lukumäärän nousu on jatkunut yli 100 uuhien katraissa. Tuotosseurannassa mukana olevien lammastilojen keskimääräinen katraskoko on noussut 2000-luvulla maltillisesti reilun puolen uuhien vuosivauhtia olleen 42 tuotosuuta vuonna 2008.

Tuotosseurannassa oli viime vuonna yhteensä 273 lammastilaa. Tilojen lukumäärä on noussut edel-

lisestä vuodesta 12 tilalla, ja vuodesta 2002 nousua on ollut 46 tilan verran (kuva 3). Tuotosseurannassa olevien tuotosuuhien lukumäärä on noussut samanaikaisesti noin tuhannen uuhien vuosivauhdilla. Täydelliset tilastot tuotosseurantatilojen ja -uuhien jakautumisesta eri katraskokoluokkiin on esitetty taulukossa 1.

ProAgria Keskuksittain luokitellut alueelliset tilastot vuosikkaista ja vanhemmista uuhista on esitetty taulukossa 2. Nuorilla uuhilla keskimääräinen karitsatuotos on sa-

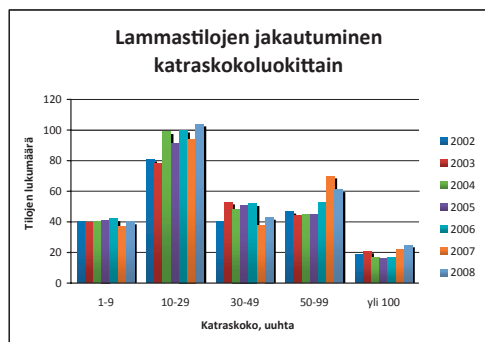
teisesta kesästä huolimatta hieman nousut. Vanhemmilla uuhilla keskimääräinen tuotostaso on säilynyt ennallaan, mutta alueellisesti hajontaa oli edellisvuotta enemmän. Keskimääräisessä vuonuekoossa on ollut hieman vaihtelua vuosittain, mutta suuria poikkeamia ei vuosien välillä ole ollut.

Suomenlampaan suosio jatkuu

Taulukkoon 3. on koottu tuotosuuhien ja -pässien rotujakauma vuosina 2002–2008. Tuotosuuhien luku-

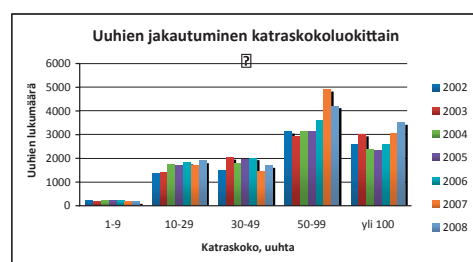
TAULUKKO 1. Tilojen luokittelu uuhimäärän mukaan

Uuhimäärä	Tiloja, kpl							Uuhia, kpl						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1-9	40	40	40	41	42	37	40	234	196	217	238	232	192	185
10-29	81	78	99	91	100	94	104	1372	1395	1725	1693	1846	1722	1898
30-49	40	53	48	51	52	38	43	1510	2049	1805	1934	2027	1468	1703
50-99	47	44	45	45	53	70	61	3147	2943	3151	3137	3622	4920	4221
yli 100	19	21	17	16	17	22	25	2584	3033	2392	2345	2618	3076	3520
Yhteensä	227	236	249	244	264	261	273	8847	9616	9290	9347	10345	11378	11527

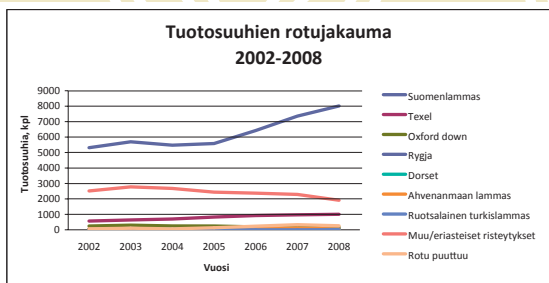

Yli 50 tuotosuuhien katraiden lukumäärä on nousussa, mutta valtaosa tuotosseurannassa mukana olevista lammastiloista on edelleen 10–29 uuhien katraita.

	Vuosi						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Lammastilojen lukumäärä tuotosseurannassa	227	236	249	244	264	261	273
Tuotosuuhien lukumäärä tuotosseurannassa	8847	9616	9290	9347	10345	11378	11527

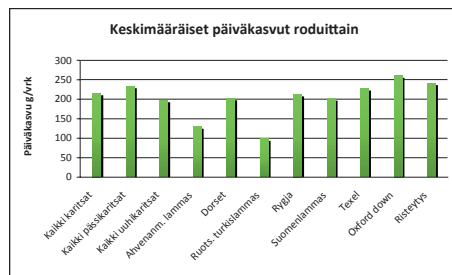

Yhä suurempi osa tuotosseurannassa mukana olevista uuhista on keskittynyt suuriin katraisiin.

Suomenlammas- (sis. kainuunharmas) ja texel-uuhien lukumäärä on kasvanut 2000-luvulla.

Päiväkasvuissa on eroja rotujen välillä.

määrän kehitystä voi seurata graafisessa muodossa lisäksi kuvasta 4. Suomenlampaan (sis. kainuunharmas) osuus on kasvanut viime vuosina. Texelien lukumäärä on myös ollut tasaisessa kasvussa jo useamman vuoden ajan.

Oxford down -rotuisten lampaiden lukumäärä on kääntynyt laskuun. Myös risteytyslampaiden pääluke on hivenen aiempaa alhaisempi. Risteytysyhdistelmistä eristäiset suomenlammas-texelristeytykset olivat yleisimpiä, mutta myös suomenlammas-dorset- ja suomenlammas-oxford down -yhdistelmät olivat suosittuja.

Lukumääräisesti pienemmistä roduista rygjan suosio on jatkunut tasaisena. Dorset-uuhien määrä on ollut laskussa viime vuosina. Ruotsalainen turkislammasta tekee tuloaan, ja viime vuonna tuotosseurantaan rekisteröitiin 10 uutta turkislammassuuhia.

Liharotujen sikiävyys parantunut

Taulokossa 4. on esitetty eritrotuisten ja -ikäisten uuhien keskisikiävyydet, -karitsatuotokset ja kuuden viikon painojen keskiarvot vuosilta 2002-2008. Lisäksi taulukon alosaan on koottu karitsoiden teuras-tulokset vastaavalta ajalta.

Oxford down- ja erityisesti texel-rotuisten uuhien keskisikiävyys on parantunut. Oxford downilla karitsatuotokset ja 6 viikon painot ovat kasvanet edellisestä vuodesta tun-

TAULUKKO 2. ProAgria Keskusten yhteenveto vuodelta 2008

Vanhemmat uuhet

ProAgria Keskus	Tuotos uuhia kpl	Kar. uuhia kpl	Karitsointi lkm	Synt. kar. kpl	Eloon kar. kpl	6 vk paino kg	Tuotos/uuhi kg	Tuotos/kerta kg
Uusimaa	52	282	282	2,6	2,4	15,5	37	37
Nylands Svenska Lbs.	56	65	69	2,7	2,5	12,8	29	29
Farma	531	1021	1031	2,2	2,0	17,4	33	33
Satakunta	98	370	370	2,4	2,2	12,3	28	28
Pirkanmaa	221	490	493	2,7	2,4	15,9	36	36
Häme	105	243	279	2,2	1,9	17,1	42	32
Kymenlaakso	62	95	95	2,2	2,0	16,5	28	28
Etelä-Karjala	0	148	152			0,0	0	0
Etelä-Savo	222	490	508	2,3	2,1	16,5	34	32
Pohjois-Savo	39	270	270	2,1	1,9	14,9	32	32
Pohjois-Karjala	184	368	368	2,4	2,2	14,8	29	29
Keski-Suomi	295	1022	1086	2,4	2,1	15,8	32	31
Etelä-Pohjanmaa	582	1264	1326	2,1	2,0	17,5	37	34
Österbottens Svenska Lbs.	88	1016	1037	2,1	1,9	15,6	38	34
Keski-Pohjanmaa	31	483	511	2,3	2,1	13,5	28	28
Oulu	298	895	904	2,2	1,9	14,3	28	27
Kainuu	226	361	361	2,4	2,0	16,5	32	32
Lappi	650	973	987	2,2	2,1	15,6	32	32
KOKO MAA	3740	9853	10129	2,3	2,0	16,0	33	32

I-vuotiaat uuhet

ProAgria Keskus	Tuotos uuhia kpl	Kar. uuhia kpl	Karitsointi lkm	Synt. kar. kpl	Eloon kar. kpl	6 vk paino kg	Tuotos/uuhi kg	Tuotos/kerta kg
Uusimaa	22	37	37	1,8	1,6	14,1	22	22
Nylands Svenska Lbs.	8	12	13	1,9	1,8	10,9	15	15
Farma	137	263	263	1,6	1,5	18,0	23	23
Satakunta	5	39	39	1,7	1,6	13,4	15	15
Pirkanmaa	14	64	64	1,6	1,6	16,7	26	26
Häme	76	80	80	1,6	1,5	17,9	26	26
Kymenlaakso	5	12	12	1,3	1,3	12,2	13	13
Etelä-Karjala	0	43	43			0,0	0	0
Etelä-Savo	26	72	72	1,8	1,6	16,0	24	24
Pohjois-Savo	6	58	58	1,7	1,5	16,4	26	26
Pohjois-Karjala	31	84	84	1,6	1,6	16,4	22	22
Keski-Suomi	72	291	291	1,9	1,6	15,1	22	22
Etelä-Pohjanmaa	33	81	81	1,6	1,5	18,2	26	26
Österbottens Svenska Lbs.	22	198	198	1,7	1,5	15,7	24	24
Keski-Pohjanmaa	8	99	99	1,7	1,6	13,7	21	21
Oulu	53	195	195	1,5	1,4	13,9	20	20
Kainuu	1	7	7	1,1	1,1	11,8	13	13
Lappi	46	129	129	1,8	1,7	14,7	20	20
KOKO MAA	565	1764	1765	1,7	1,5	16,1	23	23

TAULUKKO 3. Uuhien ja pössien rotujakautuma tuotosseurannassa vuosina 2002-2008.

Rotu	Pässejä kpl								Uuhia kpl							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008		
Suomenlammas	310	342	364	377	436	487	550	5314	5695	5476	5586	6425	7359	8018		
Texel	137	129	125	129	118	107	98	566	636	700	825	925	968	1003		
Oxford down	42	45	41	34	31	28	24	244	299	250	247	190	228	167		
Rygja	10	8	8	8	12	15	14	46	54	40	38	65	51	65		
Dorset	17	10	7	11	6	8	10	46	38	61	55	58	47	39		
Ahvenanmaan lammas	8	1	5	5	16	12	9	58	15	25	28	75	108	52		
Ruotsalainen turkislammasta	0	0	0	0	0	2	5	0	0	0	0	0	0	10		
Muu/eristäiset risteytykset	18	15	18	10	16	12	9	2512	2778	2676	2437	2373	2288	1913		
Rotu puuttuu	1	2	3	2	8	4	5	60	101	62	131	234	329	260		
Yhteensä	543	552	571	576	643	675	724	8846	9616	9290	9347	10345	11378	11527		

Kerittyä & karstattua

TAULUKKO 4. Uuhien rotukeskiarvot

Vanhemmat uuhet						
Rotu	Uuhia, kpl	Synt. kar.	Eloon kar.	Kar. Tuotos	6 vk	Paino, kg
Ahvenanmaanlammas	36	2,2	2,1	14	10,4	
Dorset	33	1,9	1,7	31	17,9	
Rygja	56	1,8	1,7	31	18,3	87
Suomenlammas	6514	2,4	2,2	33	14,8	69
Texel	722	1,8	1,7	33	19,1	86
Oxford down	135	1,9	1,7	33	19,0	90

1-vuotiaat uuhet						
Rotu	Uuhia, kpl	Synt. kar.	Eloon kar.	Kar. Tuotos	6 vk	Paino, kg
Ruotsalainen turkislammas	10	1,3	1,3	25	20,4	
Suomenlammas	1236	1,8	1,6	22	14,9	56
Texel	205	1,3	1,2	23	19,1	75
Oxford down	15	1,2	1,1	24	21,1	75

Teurastulokset							
Vuodet	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Karitsoita, kpl	3840	3844	5321	4842	4739	5283	4454
Teuraspaino, kg	19,6	19,4	18,8	18,4	18,6	18,4	18,0
Teuras%	42	42	42	41	42	41	41
Kasvuaika, pv	207	206	224	214	214	206	217
Nettopäiväkasvu, g	91	91	85	83	86	83	82

Teurasluokat (%)							
E	1	1	-	-	-	1	-
U	3	3	2	2	4	3	4
R	34	32	18	22	27	17	22
O	60	60	75	69	64	72	66
P	2	4	5	6	6	7	7

Rasvaluokat (%)							
1	2	3	5	6	8	8	8
2	66	61	48	46	46	55	56
3	25	26	32	35	34	28	29
4	7	8	13	11	11	5	5
5	-	-	2	-	1	-	1

TAULUKKO 6. Parhaat 4 kk:n indeksit vuonna 2008

Rotu	Pässejä kpl	Paras indeksi	Huonoin indeksi	Indeksi vähintään 120 kpl
Rygja	9	110	91	-
Suomenlammas	384	140	58	22
Texel	92	129	74	8
Oxford down	23	123	77	1

tuvasti. Muilla roduilla tuotostasot ja sikiävyydet ovat edellisvuosien tasolla.

Karitsoiden päiväkasvut laskivat kaikilla roduilla oxford downia lukuun ottamatta hieman edellisestä vuodesta. Vastasyntyneitä karitsoita punnittiin reilusti edellisvuotta enemmän, mutta 6 vk:n ja 4 kk:n iässä punnittujen karitsoiden lukumäärä laski edellisvuodesta.

Karitsoiden teuraspainojen lasku jatkui vuonna 2008. Keskimääräinen kasvatusaika piteni edelleen, ja nettopäiväkasvu laski edeltäneistä vuosista. R-luokan ruhojen osuus kasvoi kuitenkin hieman ja vastavasti O-ruhojen osuus laski.

Hittilistat indekseistä

Taulukkoon 6. on koottu pässien parhaimmat ja huonoimmat 4 kk:n indeksit ja 4 kk:n indeksiksi yli 120 saaneiden pässien lukumäärä roduittain. Suomenlampailla on eniten hajontaa, ja hajonta on kasvanut edellisestä vuodesta.

Suomenlammaspässien kärjessä on vaihtuvuutta, sillä yli puolet 4 kk:n indeksin kärkikymmenikön pässeistä on uusia päsejä. Teho on kuitenkin pitänyt paikkansa hittilistat kärjessä. Myös liharoduilla hittilistalla oli vaihtuvuutta.

Texeleiden hittilistan kärkeen 4 kk:n indeksissä kiilasi *Paula Kiisken*

TAULUKKO 5. Karitsapainojen ja kasvun parhaat (neljännekset ja 10%)

Rotu	Kpl	Keskiarvo	Paras 25% (alaraja)	Paras 10% (alaraja)
------	-----	-----------	---------------------	---------------------

3 päivän paino				
Kaikki karitsat	17404	4,0	4,7	5,6
Kaikki pässikaritsat	8704	4,1	4,8	5,8
Kaikki uuhikaritsat	8700	3,9	4,6	5,5
Ahvenanmaan lammas	71	3,3	3,5	4,0
Dorset	56	5,6	6,2	7,2
Ruotsalainen turkislammas	13	3,5	4,2	5,6
Rygja	99	4,8	5,3	6,0
Suomenlammas	11906	3,7	4,2	4,9
Texel	1777	5,3	6,0	6,5
Oxford down	264	5,3	6,0	7,0
3-rodun risteytys	73	3,9	4,5	5,0
Muu risteytys	3145	4,6	5,3	6,2

Kuuden viikon paino				
Kaikki karitsat	8824	15,4	18,1	21,0
Kaikki pässikaritsat	4354	16,0	18,7	21,8
Kaikki uuhikaritsat	4470	14,9	17,5	20,2
Ahvenanmaan lammas	10	9,6	10,2	11,4
Dorset	56	18,3	19,5	21,7
Ruotsalainen turkislammas	10	20,2	25,0	26,9
Rygja	98	18,5	20,6	22,5
Suomenlammas	5667	13,9	16,0	18,3
Texel	1424	19,3	22,0	24,7
Oxford down	249	19,2	21,5	24,0
Muu risteytys	1302	16,9	19,5	22,0

Neljän kuukauden paino				
Kaikki karitsat	7926	32,3	37,6	43,0
Kaikki pässikaritsat	3920	34,4	39,9	45,5
Kaikki uuhikaritsat	4006	30,2	35,1	40,0
Ahvenanmaan lammas	10	19,7	21,3	23,6
Dorset	55	33,9	37,1	43,3
Ruotsalainen turkislammas	8	31,4	36,3	39,8
Rygja	90	34,9	38,4	41,1
Suomenlammas	4821	29,5	34,1	38,9
Texel	1314	37,2	41,3	45,7
Oxford down	250	39,8	43,9	49,0
Muu risteytys	1373	35,8	41,1	46,1

Kasvu				
Kaikki karitsat	6687	216	259	309
Kaikki pässikaritsat	3303	234	282	338
Kaikki uuhikaritsat	3384	198	236	278
Ahvenanm. lammas	10	130	151	159
Dorset	55	203	224	293
Ruots. turkislammas	8	99	118	136
Rygja	90	213	235	278
Suomenlammas	3932	202	243	293
Texel	1245	228	264	308
Oxford down	238	261	312	348
Risteytys	1104	242	289	345

kasvattama ja *Leena* ja *Ari Muurisen* omistama *Felix*-pässi. Oxford downeilla kärkipaikan otti *Lauri Leinosen* kasvattama, *Hannele Enbergin* omistama *B. Tiger*.

Hittilista parhaista tiloista

Taulukkoon 8. on koottu hittilista parhaista tiloista katraskokoluokittain 6 viikon karitsatuotosten perusteella luokiteltuna. Taulukossa on huomioitu vain yli 2-vuotiaiden uuhien tuotokset. Tuotosuuhia-sarakkeessa on mainittu niiden uuhien määrä, joiden karitsoille on tallennettu kuuden viikon painot.

TAULUKKO 7. Parhaat pässit roduittain 4 kk:n indeksin mukaan (jälkeläisiä vähintään 20 kpl)

Jalostaja	Käyttötöila v. 2008	Korva	Nimi	Synt.Aika	Indeksi	Jälkeläisiä
SUOMENLAMMAS						
1. Lihasan tila, Kangasala	Äström Anna-Maria, Joroinen	2888	6. Teho	2004	140	114
2. Rönkä Merja, Pyhäsalmi	Balk Raija, Kurenpolvi	404	4.	2007	139	20
3. Viitasaari Raimo, Laihia	Pelson keskusvankila, Vaala	5	34. Tölmän Pluto	2006	138	28
4. Sallinen Martti, Siikajoki	Happonen Heikki, Litmaniemi	205	MARTTI	2002	129	83
5. Viitasaari Raimo, Laihia	Perälä Petter ja Tuija, Kurejoki	77	34. RAIMO	2005	124	81
6. Kuusaja Tuukka, Kuluntalahti	Kuusaja Tuukka, Kuluntalahti	237	44. ATTE	2006	120	29
6. Sallinen Martti, Siikajoki	Rita Vesa, Särkisalmi	202	38. Herra Sallinen	2002	120	205
8. Knuuttilla Teuvo, Voltti	Näsi Raimo, Perkiömäki	30	18. Peku	2005	119	24
9. Lihasan tila, Kangasala	Alamikkotervo Ari ja Johanna, Tervola	3410	43. Lihasan Valo	2006	116	48
9. Tiitola Martti, Kaivantö	Jäskeläinen Tuomo ja Eija, Pihtipudas	2	3. Kylä-Tiitolan Santtu	2006	116	54
9. Sallinen Martti, Siikajoki	Kaitamäki Aimo, Sarvijoki	203	Mara	2002	116	77
9. Lihasan tila, Kangasala	Mäki-Laurila Pentti, Roismala	3139	6. Unssi Lihasula	2005	116	91
9. Iso-Junno Hannu ja Pirjo, Pulkkala	Pelson keskusvankila/Geenipankki, Vaala	68	Musta	2000	116	187

TEXEL

1. Kiiski Paula, Loimaa	Muurinen Leena ja Ari, Heinola	12	felix	2005	129	220
2. Varis Antero, Korppinen	Lindvall Patrik, Kronoby	4	E. Rambo	2006	128	37 u
3. Paanasen Lammastila, Vaajakoski	Lindvall Patrik, Kronoby	73	O. Oskari	2004	126	48 u
4. Juntunen Seppo, Tyrövaara	Ollqvist Christer, Vöyri	253	M. PAAVO	2003	126	54 u
5. Leinonen Lauri, Loimaa	Nietosvaara Tapio, Kiikala	61	H Hessu	2004	126	162
6. Leinonen Lauri, Loimaa	Hiipakka Pekka, Jurva	17	E.	2004	120	287
7. Kiiski Paula, Loimaa	Harju Tuomo, Vikajärvi	34	E. Fabio	2005	119	62 u
8. Leinonen Lauri, Loimaa	Leinonen Lauri, Loimaa	94	E. Nebuchadnezzar	2003	119	63
9. Paanasen Lammastila, Vaajakoski	Näsi Raimo, Perkiömäki	4	O. Kaveri	2003	117	253 u
10. Paanasen Lammastila, Vaajakoski	Mikkonen Sarita, Hännilä	112	B. ONNI	2004	115	62

OXFORD DOWN

1. Leinonen Lauri, Mellilä	Enberg Hannele, Korja	48	B TIGER	2003	114	60
2. Pöyhönen Jouko, Räyrinki	Enberg Hannele, Korja	319	M MÖRÖKÖLLI	2000	112	119
3. Sirola Outi, Tohmajärvi	Sirola Outi, Tohmajärvi	324	A. Sampo	2003	109	50
4. Sirola Outi, Tohmajärvi	Rissanen Matti, Sodankylä	351	Tuukka	2003	109	258
5. Sirola Outi, Tohmajärvi	Sirola Outi, Tohmajärvi	171	D. Aapo	2005	108	40 u
6. Smolander Anu ja Matti, Outokumpu	Sirola Outi, Tohmajärvi	9	G. Gunnar	2006	106	26 u
7. Smolander Anu ja Matti, Outokumpu	Smolander Anu ja Matti, Outokumpu	71	G. POIKA	2001	105	67
8. Sirola Outi, Tohmajärvi	Sirola Outi, Tohmajärvi	131	A. Harald	2001	102	155 u
9. Panula Eero, Alajärvi	Sirola Outi, Tohmajärvi	184	C. Panu	2001	101	51 u
10. Sirola Outi, Tohmajärvi	Enberg Hannele, Korja	348	A TEPPÖ	2003	101	78 u

RYGJA

1. Kolari Vesa, Leppävirta	Kovala Urpo, Jämsänköske	2653	F. Mikko	2000	110	82
2. Kovala Urpo, Jämsänköske	Kovala Urpo, Jämsänköske	93	B Tobias	2003	94	23 u

Parhaat pässit roduittain lihantuotantoindeksin mukaan

Jalostaja	Käyttötöila v. 2008	Korva	Nimi	Synt.	Indeksit			Jälk. kpl
					Lihantuotanto	Lihakkuus	Elävä EUROP	
SUOMENLAMMAS JA KAINUUNHARMAS (yli 30 jälkeläistä)								
1. Viitasaari Raimo, Laihia	Ingo Mikaela, Korsholm	22	7. Tölmän Jermu	2007	130	126	121	86
2. Lihasan tila, Kangasala	Alamikkotervo Ari ja Johanna, Tervola	3410	43. Lihasan Valo	2006	125	123	126	48
3. Pelson Vankila, Vaala	Viitasaari Raimo, Laihia	3503	7. Pelson Jäära	2006	122	115	107	101
4. Tiitola Martti, Kangasala	Pelson Vankila, Vaala	10	KUNTO	2003	119	107	107	190
5. Lihasan tila, Kangasala	Yli-Hauta Anja, Toijala	3064	43. Ulaani Lihasula	2005	114	111	116	46
6. Viitasaari Raimo, Laihia	Lihasan tila, Kangasala	23	8. Taito Tölmä	2004	114	100	108	87
7. Tiitola Martti, Kangasala	Jaatinen Marjatta, Juupajoki	216	43. Kasper	2007	112	107	107	39
8. Iso-Junno Hannu, Pulkkala	Pelson Keskusvankila/Geenipankki, Vaala	1319	33. Merbau	2006	108	102	99	39
9. Viitasaari Raimo, Laihia	Nyvall Rune ja Seija, Vörä	12	6. Bore	2004	106	92	90	124
10. Pelson Keskusvankila, Vaala	Kronqvist Lotta ja Hans Westerlund, Överpurmo	3553	19. Pelson Jonatan	2006	106	90	74	98

TEXEL (yli 30 jälkeläistä)

1. Leinonen Lauri, Loimaa	Leinonen Lauri, Loimaa	6644	DV Danske Vagn	2006	120	120	98	33
2. Leinonen Lauri, Loimaa	Leinonen Lauri, Loimaa	6668	DB Danske Bank	2006	116	118	122	36
3. Leinonen Lauri, Loimaa	Ahola Veli, Alavus	388	B. Late	2002	113	118	100	170
4. Leinonen Lauri, Loimaa	Ahola Veli, Alavus	42	DT HoTa	2005	109	112	119	113
5. Kiiski Paula, Loimaa	Kiiski Paula, Loimaa	782	DJ Engsig's Fellow	2005	108	103	105	106
6. Paanasen Lammastila, Vaajakoski	Näsi Raimo, Alahärmä	4	O. Kaveri	2003	107	98	107	42
7. Leinonen Lauri, Loimaa	Pohjasenaho Rauno ja Arja, Keminmaa	22	DK Jackpot	2005	102	116	129	88
8. Kiiski Paula, Loimaa	Pohjasenaho Rauno ja Arja, Keminmaa	100	DJ. Göbi	2006	101	103	110	25
9. Leinonen Lauri, Loimaa	Leinonen Lauri, Loimaa	647	DK Danish Crown I	2003	101	101	91	328

OXFORD DOWN (yli 20 jälkeläistä)

1. Sirola Outi, Tohmajärvi	Sirola Outi, Tohmajärvi	171	D. Aappo	2005	123	126	129	40
2. Panula Eero, Alajärvi	Haataja Anu, Utajärvi	184	C. Panu	2001	115	118	113	23
3. Sirola Outi, Tohmajärvi	Enberg Hannele, Korja	348	A TEPPÖ	2003	112	101	100	28
4. Sirola Outi, Tohmajärvi	Sirola Outi, Tohmajärvi	235	E. Ali	2005	110	102	94	31
5. Sirola Outi, Tohmajärvi	Storbacka Guy, Småbönders	108	D PEKKO	2001	109	119	115	30
6. Smolander Anu ja Matti, Outokumpu	Sirola Outi, Tohmajärvi	9	G. Gunnar	2006	109	100	102	23
7. Sirola Outi, Tohmajärvi	Sirola Outi, Tohmajärvi	131	A. Harald	2001	108	105	108	152
8. Sirola Outi, Tohmajärvi	Sirola Outi, Tohmajärvi	324	A. Sampo	2003	101	104	111	49

TAULUKKO 8. Tilojen tuotostiedot v. 2008, paremmuusjärjestys 6 viikon karitsatuotosten perusteella (yli 2-vuotiaat uuhet)

Katraskoko: 10–29 yli 2-vuotiasta tuotosuuhua	Tuotosuuhia kpl	Karitsoineita uuhia kpl	Karitsointi- kertoja	Synt. Karitsoita kpl	Eloon karitsoita kpl	Karitsatuotos /uuhi	6 vko paino kg
1. Helstelä Marjatta, Kisko	14	14	14	44	42	46	16,9
2. Viitasaari Raimo, Laihia	26	26	26	78	77	45	17,0
3. Jaatinen Marjatta, Juupajoki	17	17	17	48	48	42	15,9
4. Kuparinen Markku, Vihti	10	10	10	32	30	41	15,4
5. Myllymäki Katja, Kärjenniemi	12	12	12	30	30	41	17,9
6. Krannil Juha, Pornainen	25	25	25	79	72	41	16,0
7. Mty Laurinkallion Lampola, Kiiminki	15	15	15	40	39	40	16,4
8. Lehtovirta Seppo ja Tarja, Juotas	24	24	24	69	64	39	15,9
9. Myllykoski Riitta, Ylipää	17	52	52	123	109	39	18,6
10. Gripenberg Petra, Dalsbruk	17	17	17	49	43	38	16,1

Katraskoko: 30–49 yli 2-vuotiasta tuotosuuhua

1. Perälä Petteri ja Tuija, Kurejoki	40	41	41	119	109	42	17,4
2. Kuusola Tuukka, Kuluntalahti	31	32	32	82	75	41	18,1
3. Westersträhle Miika, Rantasalmi	45	45	45	96	94	37	18,3
4. Pihlajan Texel, Kauhajoki	44	44	44	90	83	35	18,7
5. Korhonen Heli, Suomussalmi	49	49	49	121	115	34	16,3
6. Kiiski Paula, Loimaa	31	32	32	50	50	34	21,5
7. Enberg Hannele, Korja	37	37	37	67	64	33	18,8
8. Kehusmaa Marja-Leena, Yli-Olhava	30	30	30	67	63	32	15,6
9. Tiitola Martti, Kaivanto	49	49	49	163	108	32	15,7
10. Muurinen Leena ja Ari, Heinola	46	47	49	83	79	31	17,4

Katraskoko: 50–99 yli 2-vuotiasta tuotosuuhua

1. Yli-Hauta Anja, Toijala	51	51	85	189	162	54	17,3
2. Lihasulan säätiö, Kangasala	64	64	64	188	188	43	17,2
3. Åström Anna-Maria, Joroinen	60	60	76	174	153	38	15,6
4. Ingo Mikaela, Korsholm	74	74	85	218	189	38	15,6
5. Jääskeläinen Tuomo ja Eija, Pihtipudas	83	83	83	196	183	37	17,8
6. Pohjasenaho Rauno ja Arja, Keminmaa	71	71	71	127	126	36	19,7
7. Sirola Outi, Tohmajärvi	63	68	68	136	127	35	19,4
8. Pelson vankila, Vaala	53	76	76	216	161	34	17,9
9. Kananen Minna, Muurasjärvi	53	53	61	170	152	33	13,3
10. Keränen Sirpa ja Esa, Vojakkala	54	54	54	139	136	33	14,4

Katraskoko: Vähintään 100 yli 2-vuotiasta tuotosuuhua

1. Hiipakka Pekka, Jurva	176	178	235	438	423	41	17,4
2. Alamikkotervo Ari ja Johanna, Tervola	109	109	109	336	311	38	15,0
3. Ahola Veli, Alavus	101	101	101	173	166	36	21,7
4. Nietosvaara Tapio, Kiikala	146	149	149	292	273	33	18,7
5. Kotikoski Elisa ja Kari, Somero	131	133	133	238	231	33	18,6
6. Rissanen Matti, Sodankylä	114	115	115	201	195	30	17,1

Lammas- ja vuohitilaneuvojat

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme ja Finska Hushållningssällskapet

ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere, *Kaie Ahlskog*, puh. 0400 731 811

Tallennukset ja todistukset: *Merja Hietämäki*, puh 050 345 5449

Etelä- ja Pohjois-Savo, Kymenlaakso sekä Etelä- ja Pohjois-Karjala

ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, *Sari Heltelä-Auvinen*, puh. 020 747 3602

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, *Milla Alanco*, puh. (06) 416 3435, matka 040 706 0558

Oulu ja Kainuu

ProAgria Oulu, Ylivieskantie 147, 85500 Nivala, *Marketta Sarja*, puh. (08) 442 620, matka 040 845 3590

Lappi

ProAgria Lappi, Rantatie 39, 94400 Keminmaa, *Armi Uljua*, puh. 020 747 2736

Åland

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, puh./tel 018 329 644 tai/eller 0457 526 7304

Kerstin Lundberg, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Lappi (Ultraäänimittaukset, eläväEUROP, tiineystarkastukset)

Johanna Alamikkotervo, johanna.alamikkotervo@gmail.com

Vanhalantie 17, 95300 Tervola, puh. (041) 459 6657

Föreningen Ålansfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

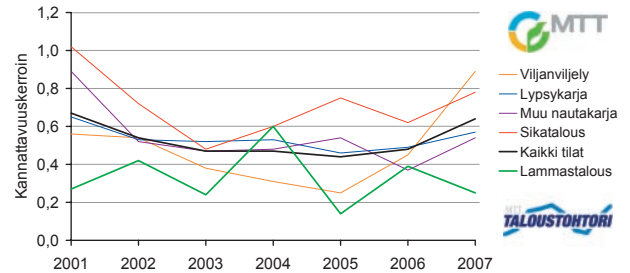
Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax

Ångo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, puh. 040 742 8967

Onko lammastalous kannattamatonta?

MTT Taloustutkimus julkisti huhtikuussa ensimmäistä kertaa lammastalouden kannattavuuskirjanpitotulokset. Lammastilojen kannattavuuskerroin vuonna 2007 oli 0,25, kun se maa- ja puutarhataloudessa keskimäärin oli 0,64. Ennustetulosten mukaan kannattavuus heikkenee vuonna 2008. Kannattavuutta rasittavat alhaiset myyntituotot ja korkeat tuotantokustannukset.

Jukka Tauriainen

Lammastilojen keskimääräinen peltoala vuonna 2007 oli 31 hehtaaria. Peltoalasta yli puolet käytettiin nurmenviljelyyn ja reilu kolmannes viljanviljelyyn. Tiloilla oli keskimäärin 138 uuhua ja 76 muuta lammasta.

Lammastilojen myynti- ja muut tuotot vuonna 2007 olivat 14 800 euroa ja tuet 35 700 euroa. Näiden summana saatava kokonaistuotto oli 49 900 euroa.

Uuhua kohti laskettu kotieläintuotto jäi vuosina 2001–2007 alhaisimmillaan 26 euroon, mikä tarkoittaa keskihinnalla laskien vain noin 10 teuraskilon myyntiä uuhua kohti. Korkeimmillaan kotieläintuotto ylsi vuonna 2007 noin 84 euroon uuhua kohti.

Tukien osuus kokonaistuotosta oli vuonna 2007 noin 73 prosenttia, kun se maa- ja puutarhataloudessa oli keskimäärin 36 prosenttia. Tuotannosta aiheutui 42 900 euron kustannukset, joiden vähentämisen jälkeen yrittäjäperheen omalle pääomalle ja työlle jäi yrittäjätuloa 7 000 euroa. Vuonna 2008 yrittäjätuloa ennustetaan jäävän 200 euroa.

Kannattavuus maatalouden keskiarvoon verrattuna heikko

Omaa pääomaa yritykseen sitoutui vuonna 2007 keskimäärin 82 000 euroa, ja yrittäjäperheen keskimääräinen vuosityöaika oli noin 1 900 tuntia.

Yrittäjänvoitto saadaan, kun yrittäjätulosta vähennetään omalle työlle 12,6 euron tuntipalkkatavoitteen mukaan laskettu 24 500 euron palkkavaatimuskustannus sekä yrityksen omalle pääomalle 5 prosentin korkotavoitteen mukaan laskettu 4 100 euron korkovaatimuskustannus. Yrittäjänvoitto oli negatiivinen, -21 600 euroa, eli kokonaistuotto ei riittänyt kattamaan tuotantokustannuksia.

Kannattavuuskerroin saadaan, kun yrittäjätulo jaetaan yrittäjäperheen palk-

kavaatimuksen ja oman pääoman korkovaatimuksen summalla. Vuonna 2007 lammastilojen kannattavuuskerroin oli 0,25 eli yrittäjä saavutti 25 prosenttia tuntipalkka- ja korkotavoitteista.

Lammastilojen kannattavuudessa on laaja tilojen välinen vaihtelu. Parhaat tilat pääsivät 0,7:n tuntumaan ja heikoimmat jäivät selvästi miinukselle. Vuonna 2008 kannattavuuskerroin jää kustannusnousun vuoksi lähes nolnaan. Suomen maa- ja puutarhatalouden kannattavuuskerroin vuonna 2007 oli 0,64 ja ennustevuonna 2008 on 0,49.

Vuonna 2007 lammastilojen omavaraisuusaste eli oman pääoman osuus yritykseen sitoutuneesta koko pääomasta putosi 50 prosenttiin edellisvuoden 74 prosentista. Tämä johtui vieraalla pääomalla tehdyistä investoinneista. Maa- ja puutarhataloudessa omavaraisuusaste oli vuonna 2007 keskimäärin 74 prosenttia. Velkaa lammastiloilla oli keskimäärin 82 000 euroa.

Mistä lisää kannattavuutta?

Yleispätevää toimintaohjetta kannattavuuden parantamiseen ei voi antaa. Jokaisen yrityksen on etsittävä omasta toiminnastaan tekijät, joita muuttamalla kannattavuuteen voidaan vaikuttaa.

Kannattavuuden tilojenvälinen vaihtelu osoittaa, että mahdollisuudet kannattavaan lammastalouteen ovat olemassa. Keskiarvotulosten perusteella teurastuottoa uuhua kohti olisi mahdollista kasvattaa.

Tuottojen kasvattaminen tulee kuitenkin tapahtua niin, että kustannuk-

set pysyvät hallinnassa. Lampaanlihan hinta Suomessa on selvästi EU:n keskitasoa alhaisempi. Hinnan korottamiseen tarvitaan paitsi koko sektorin ponnistuksia myös yrittäjien omaa aktiivisuutta uusien markkinointikanavien etsimisessä ja hyödyntämisessä.

Tuotantopanosten käytön tulisi olla mahdollisimman optimaalista. Esimerkiksi ruokinnan suunnittelun ja tarkkuuden parantaminen, koneistuksen oikea mitoitus sekä työtä säästävien toimintatapojen ja menetelmien käyttöönotto voivat tilatasolla olla kustannussäästöihin tähtäviä toimia.

Taloustohtorista vertailutietoa

Kannattavuuskirjanpitoon kuuluu noin 10 lammastilaa. MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpitotulokset ovat nähtävissä Taloustohtori-verkkosivuston maatilatalous-verkkopalvelussa osoitteessa www.mtt.fi/taloustohtori.

Lammastalouden kannattavuuskertoimet vuosilta 2001–2007 löytyvät verkkopalvelun etusivulta ja yksityiskohtaiset tulosraportit kohdasta omat valinnat. Tulokset ovat painotettuja keskiarvoja eli esimerkiksi vuoden 2007 noin 10 lammastilan tulokset ovat yleistettävissä kuvaamaan Suomen 290 suurimman lammastilan keskiarvotuloksia. Lammastiloiksi luokitettavia maatilayrityksiä oli Suomessa vuonna 2007 kaikkiaan 540.

Lisätietoja:

Tutkija Jukka Tauriainen, MTT, puh. (09) 5608 6235, jukka.tauriainen@mtt.fi

Kannattavuuskerroin	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Viljanviljely	0,56	0,54	0,38	0,31	0,25	0,45	0,89
Lypsykarja	0,65	0,53	0,52	0,53	0,46	0,49	0,57
Muu nautakarja	0,89	0,52	0,47	0,48	0,54	0,37	0,54
Sikatalous	1,02	0,72	0,48	0,6	0,75	0,62	0,78
Kaikki tilat	0,67	0,54	0,47	0,47	0,44	0,48	0,64
Lammastalous	0,27	0,42	0,24	0,6	0,14	0,39	0,25

Karitsoilla ripulia?

Johanna Rautiainen

”Jos ripuli vaikuttaa selvästi yleiskuntoon nesteytyksen lisäksi on annettava kokkideihin tehoavaa lääkettä.”

Yksi yleisimmistä karitsaripulin aiheuttajista ovat kokkidit. Kaikki lampaat ovat joskus saaneet kokkiditartunnan, mutta vain osa sairastuu. Muut kehittävät vastustuskyvyn.

Tyypillisimmin sairastuvat nuoret karitsat, joiden vastustuskyky on heikko tai ympäristössä on runsaasti tarttuvia kokkidimuotoja.

Myös ripuleissa kannattaa panostaa ennaltaehkäisyyn, sillä ripulipäivät vähentävät selvästi kasvua ja ovat eläinten kannalta erittäin ikäviä.

Kokkideja on useita tyyppisiä ja satoja lajeja. Kaikki lampaille tautia aiheuttavat kuuluvat samaan ryhmään. Ne tarvitsevat selviytyäkseen ja lisääntyäkseen eläimen suolistoa.

Lampaiden kokkidioosin oireet

Kokkidioosin aiheuttamaa ripulia esiintyy tyypillisesti 4-7 viikon ikäisillä karitsoilla. Lampailla kokkidit valloittavat sykkyräsuolen ja/tai paksusuolen. Ne vaurioittavat suolen limakalvoa siten, että sisällön imeytyminen heikkenee. Tämä johtaa ripuliin.

Suolen seinämän kokkidit heikentävät paranemista, mikä pitkittää ja pahentaa ripulia. Karitsalla on mahakipu, se on haluton ja syömätön. Ripuli vaihtelee kohtalaisesta vakavaan. Joissain tapauksissa ulosteessa on verta.

Ripuliin sairastuvat herkimmin nuoret karitsat, joiden vastustuskyky on heikko.

Tartunnan lähde

Tartunnanlähde on toinen lammas, joka on ulostanut kokkideja. Sairastuakseen karitsan on saatava tarttunallisia muotoja suuhun ja suolistoon. Taudin vakavuus riippuu siitä, kuinka paljon kokkideja karitsa syö tai juo ja kuinka hyvä vastustuskyky sillä on. Tartunnasta oireiluun menee noin 17 vuorokautta.

Karitsointiajan lopulla syntyvillä on suurempi todennäköisyys sairastua, koska eläintiheys on suurimmillaan ja ulostetta enemmän.

Jos karitsa sairastuu, sen ripuliulosteessa on runsaasti kokkideja ja se levittää niitä tehokkaasti. Ripuloivat eläimet tuleekin hoitaa erillään.

Sitä, miksi joissain katraissa ripulia esiintyy enemmän ja miksi vain osa karitsoista sairastuu, ei tarkkaan tiedetä. Osasyynä ovat yksilölliset erot vastustuskyvyssä, taudinaiheuttajien määrässä sekä ruokinnassa ja olosuhteissa.

Hoito

Hoito riippuu ripulin vakavuudesta. Jos ripuli vaikuttaa selvästi yleiskuntoon, nesteytyksen lisäksi on annettava kokkideihin tehoavaa lääkettä. Tärkeintä on huolehtia nesteen saannista.

Nesteytykseen voi käyttää apteekista saatavia ihmisillekin tarkoitettuja elektrolyyttivalmisteita tai vasiikoille tarkoitettua ripulijuomaa.

Hätätilassa nesteytysjuoman voi tehdä itse: 1 litra vettä, 1 ruokalusikallinen sokeria tai hunajaa, 1 melkein kokonainen teelusikallinen suolaa ja ½ teelusikallista bikarbonaattia.

Ennaltaehkäisy

Alusten tulee olla puhtaat ja kuivat. Näin varmistetaan, että karitsat eivät joudu imemään likaisia vetimiä ja ympäristö pysyy kuivana.

Laidunkierrosta on huolehdittava. Jos jaloittelutarhassa on vähänkään kosteita alueita, sinne ei saa päästää nuoria karitsoja. Kuusi ensimmäistä elinviikkoa ratkaisevat. Silloin on erityisesti pidettävä huolta ympäristön puhtaudesta ja vastustuskyvyn kehittämisestä; ternimaidon saanti on varmistettava.

Liian suuri eläintiheys lisää stressiä, laskee vastustuskykyä, ja voi altistaa kokkidioositartunnalle.

Jos karitsoilla on hyvä vastustuskyky ja tarttunallisia kokkideja on ympäristössä vain kohtuullisesti, ne eivät sairastu.

Eläinlääkäri Johanna Rautiaiselle voi lähettää vinkejä Lammas & vuohi -lehdessä käsiteltäviksi aiheiksi. Yhteystiedot:

Johanna Rautiainen
ProAgria Pirkanmaa
PL 97

3101 Tampere
johanna.rautiainen@proagria.fi

Tervetuloa Farmariin!

Farmari-näyttely 30.7.–2.8.2009 Kokkolassa

Milla Alanco
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Näyttelyn teemoina ovat menestyvä elintarvikeketju ja monipuolistuva maaseutu. Farmari-näyttelyn nimikkofarmarina on maajussille morsian ohjelmas-ta tuttu *Jussi Jukkola*. Farmarissa on näytillä paljon eläimiä, muun muassa valtakunnallinen lypsykarjanäyttely tuo paikalle pari sataa lehmää.

Myös konekenttä on laaja ja monipuolinen. Farmarialue sijaitsee Kokkolan keskustassa vapaa-aikakeskuk-sen alueella. Retkikohteita on useita, ja niihin kuuluu myös Isokummun lammastila Sievillä.

Lammasosasto

Farmariin on tulossa paljon lam-paita ja niihin liittyvää ohjelmaa. Lammasosastolta löytyvät Suomen yleisimmät lammasrodut ja vuohet. Eläimet myös esitellään kehässä päi-vittäin. Lammasosastolla tehdään ultraäänimittausnäytöksiä. Iltapäi-visin pidetään kutun lypsynäytös ja jaetaan tietoa vuohenmaidosta. Lammasosastolta löytyy ProAgri-an lammasneuvontapisteen lisäksi Keski-Pohjanmaan Lammaskerho,

Suomen Vuohiyhdistys ja Texel -yh-distys.

Paimennusta

Paimenkoirat esiintyvät joka päi-vä. Suomen Paimenkoirayhdistys järjestää paimennuskentällä useita näytöksiä päivittäin. Paimennus-kentän luona saa myös ohjeita ja tietoa paimenkoiran hankinnasta ja koulutuksesta.

Karitsan kesyttäjä -kilpailu

Karitsan kesyttäjä -kilpailun tavoite on kannustaa nuoria käsittelemään eläimiä. Kun nuorena on kiinnostu-nut käsittelemään eläimiä ja oppii, kiinnostus jatkuu toivon mukaan aikuisenakin. Karitsat koulutetaan kotona, ja jokainen osallistuja tuo oman karitsan kilpailuun.

Kilpailussa katsotaan kuinka nuori käsittelee ja tuo esille eläintä sekä kuinka hän huomioi annetut ohjeet. Tuomari katsoo eläimen esittämis-tä liikkeessä ja paikalla. Tuomari voi pyytää liikkumaan kehän ympäri ja tietyn reitin. Arvostelussa kiinnite-tään huomiota muun muassa eläi-men rauhalliseen käsittelyyn.

Lampurien illanvietto

Keski-Pohjanmaa lammaskerho kut-suu kaikki lampurit illanviettoon lauantaina 1.8. Lohtajalle (noin 40 km pohjoiseen Kokkolasta) Ohtaka-riin Pookin majalle. Ohjelmassa on saunomista, syömistä ja mukavaa yhdessä oloa. Yöpyminen on myös mahdollista.

Lisätietoja ja ilmoittautumiset Taisto Jylhälle 050-5312676

Kerintämestaruuskilpailu sunnuntaina

Lampaan kerinnän Suomenmesta-ruus ratkeaa Farmarissa sunnuntai-na. Parhaimmat keritsijät käyttävät aikaa vain alle kaksi minuuttia lam-masta kohden.

Kahden lampaan kerinnän jäl-keen kilpailun voitto ratkeaa saatu-jen pisteiden mukaan; arvostelupe-rusteina ovat aika, kerintäjäljen ta-saisuus ja haavat.

Tutustu nettisivuihin: www.farmari.net sieltä löydät tar-kemmat tiedot ja ajo-ohjeet sekä li-sätietoa koko Farmarin monipuoli-sesta ohjelmasta.

Tervetuloa Farmariin!

Viranomaisuutisia lammas- ja vuohitiloille

Ohjeistusta on täydennetty Lampaiden ja vuohtien merkintä- ja rekisteröintioppaaseen. Oppaan voi lukea internetissä tai sen voi tilata asiakaspalvelusta. Valvonnan kannalta voisi nostaa esiin muutaman asian, jota edellisessä ohjeistuksessa ei ole mainittu tai ne ovat olleet tulkinnanvaraisia.

Pitopaikkakohtaisen eläinluettelon tulee olla ajantasainen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että poikimista (jälkeläisen rekisteröintiä) lukuun ottamatta tapahtumat tulee merkitä pitopaikassa olevaan eläinluetteloon kolmen vuorokauden kuluessa tapahtumasta vaikka tapahtuman ilmoitusaika onkin 7 vuorokautta, jolloin tapahtuma tulee olla ilmoitettu viranomaisrekisteriin.

Pitopaikkakohtaiseksi eläinluetteloksi virallisen rekisteristä tulostetun eläinluettelon lisäksi katsotaan vapaamuotoinen luettelo, joka sisältää ne tiedot, jotka eläinluettelossakin ovat pakollisia eli EU-tunnus (vanha EU-tunnus), eläinlaji, rotu, sukupuoli, syntymäaika, käyttö, emän EU-tunnus, tulopäivä (ostopäivä) jos eläin on ostettu tai tuotu, edellisen omistajan tila-, asiakas-, tai eläinvalittajätunnus jos eläin on ostettu, poistopäivä jos eläin on poistettu tilalta (myyty, kuollut tai teurastettu tilalla), seuraavan omistajan tila-, asiakas- tai eläinvalittajätunnus jos eläin on myyty.

Yksilötiedonkeruussa ei kaikkia yllämainittuja tietoja kerätty, mutta rekisterin käyttöönoton jälkeen kaikista eläimistä tulee löytyä edellä mainitut tiedot. Eläinluettelon liitteenä tulee säilyttää lista tilalle tilatuista vapaisista merkeistä

Viivepäivät lasketaan tapahtumapäivän ja sen päivän välillä kun ilmoitus on vastaanotettu rekisteriin (saapumispäivä). Paperilomakkeella

Keväisin riittää töitä erityisesti lammas- ja vuohitiloilla. Etenkin tänä vuonna poikimisten ja toukotöiden lisäksi mieltä on varmasti askarruttanut id-valvontojen alkaminen yksilötasolla. Tuottajan oikeusturvakysymykset ja ohjeistus ovat poikineet monta hedelmällistä keskustelua myös Lammas- ja vuohirekisterin yhteistyöryhmässä.

saapumispäivä tarkoittaa päivää, jona ilmoitus on saapunut asiakaspalveluun.

Sovelluksen uudet toiminnot

Toukokuussa päivitettyyn eläinrekisterisovellukseen on tehty paljon käytettävyyttä parantavia toimintoja. Toistetut kehitystyöt on tehty käyttäjiltä tulleiden palautteiden perusteella. Kehitysideoita voi lähettää Eviraan internetsivuilla olevan palautelaatikon tai Lammas- ja vuohirekisterin yhteistyöryhmän kautta. Uusi sovelluksen pikaopas löytyy Eviran internetsivuilta.

Uudistuksia ovat:

Sovellukseen pystyy kirjautumaan sisään myös pankkitunnuksilla.

Poikimisilmoituksessa isä on valittavissa alavetovalikosta. Isä löytyy listalta, mikäli sen käyttökoodi on jalostus ja sukupuoli uros. Käyttökoodin voi muuttaa poikimisilmoitusta muokkaamalla. Jos eläin on ostettu, käyttökoodin voi muuttaa ostoilmoitusta muokkaamalla.

Emä ja isä pystyvät olemaan vain oikeaa sukupuolta poikimisilmoituksessa.

Jälkeläisen rotu voi olla vain vanhempien rotu tai risteytys.

Poikimisilmoituksessa jälkeläisen EU-tunnuksen alavetovalikossa on näkyvissä myös mahdollinen tunnuksessa oleva korvanumero. Korvanumerokenttä täydentyy automaattisesti valittaessa tunnus, mutta sen voi myös muuttaa toiseksi tarvittaessa.

Eläinlistan järjestyksen muokkaaminen säilyy palattaessa takaisin eläinlistalle esimerkiksi tapahtuman tallennuksen jälkeen.

Eläinlistan päivämäärä on kuluva päivä, mutta sen voi muuttaa halutesaan menneisyyden päivämääräksi, mikäli poistetut eläimet halutaan näkyviin. Myös tämä toiminto säilyy ilmoitusten teon tai selauksen jälkeen.

Tallennettaessa ilmoitusta, jossa on esimerkiksi virheellinen päivämäärämuoto, sovellus näyttää virheen selkeämmin punaisella, suuremmalla tekstillä.

Kun ilmoitus on tallennettu, sovellus kertoo onko tapahtuma tallentunut onnistuneesti vai onko siinä huomautettavaa.

Poikimisilmoitusta pystyy muokkaamaan itse, mikäli jälkeläisille ei ole tallennettu muita tapahtumia.

Valittaessa eläinlistalta ryhmäilmoitukseen eläimiä, sovellus näyttää kuinka monta eläintä kolmestakymmenestä on valittuna ja kun kolmekymmenen määrä täyttyy, on ilmoitukseen mahdotonta valita enempää eläimiä.

Esimerkiksi ostoilmoituksessa täytyy eläin viedä ensin listalle, ennen kuin sen pystyy tallentamaan. Uudessa versiossa sovellus huomauttaa, mikäli eläintä ei ole viety listalle.

Rokotusrekisteri työn alla

Euroopassakin jo esiintyvän sinikielitautin leviämisen estämiseksi saatetaan myös Suomessa aloittaa märehijöiden rokottaminen.

Rokotukset aloitetaan jos Suomessa todetaan tautia tai jos naapurimaiden rokotusvyöhykkeet ulottuvat Suomen puolelle. Pitopaikan kaikki yli kuukauden ikäiset eläimet rokotetaan.

Eritystapauksia rokottamatta jättämiseen on, mutta pääasiassa pyritään rokottamaan 80 prosenttia pitopaikan eläimistä. Haasteen lammas-tiloille tässä asettaa kuuden kuukau-

den ilmoitusaika karitsoiden rekisteröinneissä, koska kaikki yli kuukauden ikäiset lampaat ja vuohet rokotetaan ja rokotettavan eläimen tulee olla merkitty ja rekisteröity.

Rokotustiedot tallennetaan rokotusrekisteriin, jota ollaan nyt Evirassa kehittämässä. Jos rokotukset aloitetaan, niistä ilmoitetaan tiedotusvälineiden lisäksi myös tilakoh-
taisesti.

Mukavaa kesää toivottaen,

Pia Vilen

Evira, Tietohallinto

Asiakaspalvelun yhteystiedot,

avoinna arkisin 8.15-16.00:

Puh. 020 690 990, Fax. 020 747 2203,

Sähköposti: lammasvuohi@mloy.fi

Myndighetsnyheter till får- och getgårdarna

Anvisningarna har kompletterats i guiden om märkning och registrering av får och getter. Guiden kan läsas på webben eller också kan den beställas från Kundtjänsten. Med tanke på övervakningen kan jag lyfta fram några aspekter som inte nämndes i föregående anvisningar eller som medförde tolkningssvårigheter.

Djurförteckningen för varje djurhållningsplats måste vara uppdaterad. I praktiken innebär det att händelser, med undantag av lamning och killning (registrering av avkomma) ska antecknas i djurhållningsplatsens djurförteckning inom tre dygn från händelsen, även om anmälningstiden för händelsen är 7 dygn för att anmäla händelsen till myndighetsregistret.

Som djurförteckning för en djurhållningsplats betraktas förutom den officiella djurförteckning som skrivs ut från registret också en fritt formulerad förteckning, som innehåller den information som är obligatorisk i djurförteckningen, dvs. EU-signum (gamalt EU-signum), djurslag, ras, kön, födelsedatum, användning, moderns EU-signum, ankomstdatum (köpdatum) om djuret har köpts eller importerats, föregående ägares gårdsbruks-, kund- eller djurförmedlarsignum om

På våarna är det bråda tider, speciellt på får- och getgårdarna. Den här våren är det inte bara lamningen och killningen samt vårbruket man har haft att tänka på utan också att id-övervakningen börjar på individnivå. I synnerhet producentens rättsskyddsfrågor och anvisningarna har lett till många fruktbara diskussioner också i Får- och getregistrets samarbetsgrupp.

djuret har köpts, utmönstringsdatum om djuret har utmönstrats från gården (sålts, dött eller slaktats på gården), följande ägares gårdsbruks-, kund- eller djurförmedlarsignum om djuret har sålts.

Vid insamlingen av individuell information samlades inte alla ovan nämnda uppgifter in, men efter att registret har tagits i bruk ska ovan nämnda information hittas för alla djur. Som bilaga till djurförteckningen ska man förvara en lista över de lediga märken som har beställts till gården.

Fördröjningsdagarna räknas mellan händelsedagen och den dag då anmälan togs emot i registret (ankomstdagen). Med pappersblanketter betyder ankomstdagen den dag då anmälan har anlänt till kundtjänsten.

Nya funktioner i registerprogrammet

Djurregisterprogrammet, som uppdaterades i maj, innehåller nu många

funktioner som gör det lättare att använda programmet. Utvecklingsarbetet har gjorts utgående från kommentarer från användarna. Utvecklingsidéer kan sändas till Evira via boxen för kommentarer på webbplatsen eller via Får- och getregistrets samarbetsgrupp. En ny snabbguide för programmet finns på Eviras webbplats.

Här några av förnyelserna:

Det går att logga in till programmet också med hjälp av bankkoder.

I lammingsanmälan kan fadern väljas i en rullgardinsmeny. Fadern finns i listan, om faderns användningskod är avel och kön hane. Användningskoden kan ändras genom ändring i lammingsanmälan. Om djuret har köpts kan användningskoden ändras genom redigering av köpanmälan.

Modern och fadern kan bara vara av rätt kön i lammingsanmälan.

Avkommans ras kan bara vara föräldrarnas ras eller en korsning.

I lamningsanmälan kan man i rullgardinsmenyn för avkommans EU-signum också se eventuellt öronnummer i signumet. Öronnummerfältet fylls automatiskt i då man väljer signum, men det kan också vid behov ändras till något annat.

Bearbetningen av djurförteckningens ordningsföljd bibehålls då man återgår till djurförteckningen till exempel efter att en händelse har sparats.

Djurförteckningens datum är innevarande dag, men om man vill kan man ändra den till en dag i det förflutna, om man vill få se utmönstrade djur. Också den här funktionen kvarstår efter att anmälningarna har gjorts eller man har bläddrat.

Om man sparar en anmälan där t.ex. datumets form är fel, visar programmet tydligare var felet finns med röd, större text.

Då anmälan har sparats anger programmet om registreringen av händelsen lyckades eller om det finns något att anmärka om den.

Lamningsanmälan kan man själv bearbeta, om inga andra händelser har sparats för avkomman.

Då man utgående från djurförteckningen väljer djur för gruppanmälan, visar programmet hur många djur av trettio som har valts och då antalet blir trettio går det inte att välja fler djur till anmälan.

Till exempel i köpanmälan måste djuret först föras till listan innan det kan sparas. I den nya versionen påpekar programmet, ifall djuret inte har förts till listan.

Vaccinationsregister utarbetas

För att förhindra spridning av sjukdomen blåttunga (blue tongue), som redan förekommer i Europa, kommer man eventuellt att börja vaccinera idisslare också i Finland.

Vaccinationerna inleds om sjukdomen påträffas i Finland eller om grannländernas vaccinationszoner sträcker sig in på Finlands område. Alla mer än

1 månad gamla djur på djurhållningsplatsen ska då vaccineras.

Det finns specialfall då djur kan lämnas ovaccinerade, men målet kommer att vara att 80 procent av djuren på en djurhållningsplats ska vaccineras. Det blir en utmaning för fårgårdarna att anmälningstiden för registrering av lamm är 6 månader, medan alla får och getter som är mer än en månad gamla ska vaccineras och de djur som vaccineras måste vara märkta och registrerade.

Uppgifterna om vaccinationer inlämnas i Vaccinationsregistret som nu är under utveckling vid Evira. Om vaccinationer inleds kommer meddelande om detta att ges både via medierna och individuellt till gårdarna.

Trevlig sommar

Pia Vilen

Evira, Dataadministrationen

Kundtjänstens kontaktuppgifter,

öppet vardagar 8.15–16.00:

Tel. 020 690 990, Fax 020 747 2203,

E-post: lammasvuohi@mloy.fi

Lammas & vuohi

PALVELUKORTTI

- Uusi lehtitilaus** 60 €/vuosi
- Lehtitilaus ja kannattajajäsensyy** 300 €/vuosi
- Osoitteenmuutos**
- Tilauksen peruutus**

Lammas & vuohi lehti on alan ammattilaisille suunnattu erikoisjulkaisu, joka ilmestyy viisi kertaa vuodessa. Suomen Lammasyhdistyksen jäsenyys sisältyy Lammas & vuohi -lehden tilaushintoihin.

Nimi _____

Osoite _____

Vanha osoite _____

Puhelinnumero _____

Sähköposti _____

Suomen Lammasyhdistys

ProAgria Palvelukeskus

PL 251

01301 Vantaa

Päätoimittaja: Pia Parikka, puh. 020 747 2451, pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com

Vuohiasiat: Milla Alanco, puh. 040 706 0558

Toimituksen osoite: Terhi Torikka, Valhallankatu 12 A 3, 00250 Helsinki

Ilmoitukset: Pia Parikka, ProAgria Keskusten Liitto, Viikinäistentie 35, 19210 Lusi

Sähköiset tilaukset:

pia.parikka@proagria.fi

Kraven på kedjeinformation om får och getter träder i kraft den 1.1.2010

Kedjeinformation innebär att företagaren (producenten, djurets ägare) med primärproduktion ska på begäran av slakteriet insända uppgifter om djuren och produktionen av dem till slakteriet eller det småskaliga slakteriet när gården sänder djur till slakt. Likaså ska slakteriet ge producenten respons om fynd vid köttbesiktningen.

Det är en lagstadgad förpliktelse att begära och leverera uppgifter för kedjeinformation, och såväl EU-lagstiftningen som den nationella lagstiftningen har bestämmelser om förpliktelsen.

Kraven på kedjeinformation om nöt, får, getter, renar samt inhägnat vilt träder i kraft den 1.1.2010. För slakt av fjäderfä, svin och hästar har kraven på kedjeinformation redan trätt i kraft.

Syftet med kedjeinformationen är att säkra säkerheten av livsmedel i hela kedjan från åkern till bordet. Med hjälp av data för kedjeinformationen vidarebefordras den vårdande veterinärens och producentens observationer till slakteriets besiktningveterinär.

Producenten och den vårdande veterinären kan utnyttja slakteriets respons vid identifiering av problem förknippade med djurens hälsotillstånd, för att främja djurens hälsa eller förhållandena för deras uppfödning på gården.

Slakteriet ber producenten om uppgifter för kedjeinformation och meddelar hur de ska ges

Slakteriet är förpliktigt att be en företagare som idkar primärproduktion om uppgifterna för kedjeinformationen innan ett djur kan godkännas för slakt, och företagaren ifråga är förpliktigt att förse slakteriet med dessa uppgifter.

Uppgifterna för kedjeinformationen ska insändas från gården till slakteriet på ett sätt som slakteriet meddelar, antingen skriftligen och under tecknat av producenten eller elektroniskt, exempelvis via hälsovårdssystemet. Efter den 1.1.2010 ska dessa uppgifter vara slakteriet tillhanda senast 24 timmar innan djuret anländer till slakt.

Med hjälp av uppgifterna för kedjeinformationen kan slakteriet vid behov planera speciella arrangemang som eventuellt behövs vid slakten. Slakteriets besiktningveterinär använder uppgifterna ur kedjeinformationen då han eller hon exempelvis bedömer djurens hälsotillstånd innan slakten och fastställer i vilken ordning slakten ska verkställas.

Ifall uppgifterna för kedjeinformationen inte har levererats, får djuret slaktas endast under särskilt tillstånd av besiktningveterinären. Besiktningveterinären får inte godkänna ett djur vid köttbesiktningen, om uppgifterna för kedjeinformationen inte finns levererade 24 timmar efter slakten.

Kedjeinformationen kräver uppgifter på basis av producentens och den vårdande veterinärens observationer

Uppgifterna som bes för kedjeinformationen ingår i gårdens bokföring över primärproduktionen. Kraven på bokföring över primärproduktion har gällt sedan 1.3.2006 och de ska ha efterlevts sedan dess. Förmedlandet av uppgifter då ett djur levereras till slakt är delvis redan bekant. Exempelvis gäller att den pågående karenstiden för ett läkemedel som givits ett djur ägnat att slaktas ska ha meddelats slakteriet redan tidigare.

Många av uppgifterna som ska skickas till slakteriet har tillhandahållits av den vårdande veterinären eller av myndigheterna. Även producentens observationer ska rapporteras. Vissa uppgifter som ska inlämnas, ex. dem om fynd vid köttbesiktningar, kan vara kända av slakteriet sedan tidigare. Slakteriet ska då meddela producenten om vilka data för kedjeinformationen som kan bortlämnas.

Vårdande veterinären ska ge djurets ägare en skriftlig redogörelse om de läkemedel med karenstid som han eller hon har gett produktionsdjuret. Redogörelsen ska redogöra för namnet på djurets ägare eller innehavare, identifikationsdata om djuret eller djurgruppen, vårdtidpunkten, namn på och mängder av läkemedel, läkemedlets förordnade karenstider samt veterinärens namn eller identifikationsnummer.

På basis av redogörelsen kan produktionsdjurets ägare eller innehavare bokföra läkemedlen samt leverera slakteriet uppgifterna beträffande dessa för kedjeinformationen.

Slakteriet ber producenten om följande uppgifter ur gårdens bokföring:

- Förekomsten på gården av djursjukdomar som har diagnostiserats av en veterinär och som påverkar livsmedelssäkerheten, samt uppgifterna om övriga förhållanden som kan äventyra säkerheten hos livsmedel från djur som insänds. Uppgifterna ska tas för sista året innan djuret skickas till slakt.
- Gällande begränsande föreskrifter med stöd av lagen om djursjukdomar som myndigheter

skriftligen har gett gården. Det viktigt att notera att begränsande föreskrifter även kan helt förbjuda leverans till slakt av vissa eller alla djur från gården, eller att produkter av dessa levereras vidare. Begränsande föreskrifter kan även kräva särskild hantering av gårdens djur och av livsmedel från dem.

- De avvikelser i hälsa och kondition hos ett djur för leverans som producenten observerar vid tidpunkten då uppgifterna insänds, dvs. producenten ska ur egna observationer rapportera huruvida någonting hos djuret avviker från det normala. Avvikelser kan ex. vara att det haltar en aning eller tidvis inte äter.

- Uppgifter om de läkemedel (läkemedlets namn, datum för förordnandet samt läkemedlets karenstid) och foder som har karenstid och som har getts djuret de senaste tre månaderna. Uppgifterna fås ur medicineringsdata som veterinären har gett gården. Läkemedel med karenstid 0 dygn behöver inte rapporteras.

- Uppgifter och undersökningsresultat beträffande prover som tagits av de djur på gården som är av samma djurart som djuret som levereras till slakt, och som kan påverka livsmedelssäkerheten. Man ska dessutom rapportera uppgifterna om prover av livsmedel från djuren och av foder som givits djuren, om de kan påverka livsmedelssäkerheten. Dessa prov har kanske tagits för fastställelse av sjukdomar, ex. salmonellaprover av foder, djuravföring eller mjölk, eller så kan de ha samband med kontrollen av främmande ämnen. För sjukdomsalstrare levereras uppgifterna över de senaste tre månaderna, och för kontrollen av främmande ämnen över det senaste året.

- Uppgifter om förkastning vid köttbesiktning av djur av samma djurart som har levererats från gården, om förkastningarna på grund av samma orsak är flera och om uppgifterna ifråga inte finns hos slakteriet ifråga. Uppgifterna levereras för det senaste året.
- Eventuella andra uppgifter om produktionen, ur vilka man kan misstänka förekomst av djursjukdom på gården, ex. exceptionell dödlighet på gården.

- Namn på och kontaktuppgifter för vårdande veterinären.

Mer om kedjeinformation på Eviras webbsidor http://www.evira.fi/portal/se/livsmedel/tillsyn_och_foretagare/primarproduktion/husdjur/ http://www.evira.fi/portal/se/livsmedel/tillsyn_och_foretagare/primarproduktion/husdjur/

Suomenlampaiden ja texel-lampaiden hedelmällisyys ja siihen vaikuttavat tekijät Suomessa

Tähän artikkeliin on koottu keväällä 2009 tehdyn Pro Gradu -työn tuloksia. Tutkimuksessa laskettiin suomenlampaiden ja texel-lampaiden hedelmällisyysominaisuuksien perinnöllisiä tunnuslukuja ja selvitettiin, mikä on hedelmällisyysominaisuuksien nykytila Suomessa. Hedelmällisyysominaisuuksilla on lihantuotanto-ominaisuuksien ja tuki- en lisäksi merkittävin vaikutus tuottajan saamaan taloudelliseen hyötyyn.

Noora Ojaniemi

Kotieläinjalostuksen opiskelija
Helsingin yliopisto

Tutkittavia muuttujia olivat suomenlammas- ja texel-uuhien syntymä- ja 2 viikon-vuonuekoot, uuhien ikä ensimmäistä kertaa karitsoidessa sekä karitsointivälien pituudet. Tutkimuksessa pyrittiin mallintamaan ominaisuuksiin vaikuttavia tekijöitä ja laskemaan ominaisuuksien periytymisasteita sekä muita geneettisiä tunnuslukuja.

Ominaisuuksien vaihtelua pyrittiin selittämään esimerkiksi karitsointikerralla, uuhien iällä, vuodenaajalla ja vuodella, maaseutukeskuskella, uuhien syntymävuonueen koolla, uuhien värillä, astutuspaikalla, karjalla sekä uuhien omalla geneettisellä vaikutuksella.

Ominaisuuksiin vaikuttavat tekijät

Uuhilla oli aineistossa 1–15 karitsointikertaa. Suomenlammasuuhet karitsoivat keskimäärin 2,39 kertaa ja texel-uuhet 2,11 kertaa. Karitsoineet

uuhet olivat 245–4866 päivän ikäisiä. Aineistoa oli 15 vuoden ajalta.

Karitsointikerroilla vaikutusta vuonuekokoihin

Suomenlampaiden keskimääräinen syntymävuonuekoko uuhilla oli 2,34 karitsaa ja 2vk-vuonuekoko 2,05 karitsaa (taulukko 1). Vastaavasti texel-uuhilla keskimääräinen syntymävuonue oli 1,53 karitsaa ja 2vk-vuonuekoko 1,44.

Suomenlampaiden vuonuekoot olivat hiukan odotettua alhaisempia, mutta korkeampia kuin texelin. Vuonueet suurenevät karitsointikertojen lisääntyessä aina kuudenteen kertaan asti (kuva 1). Uuhien karitsointi-ikä vaikutti myös vuonuekokoon.

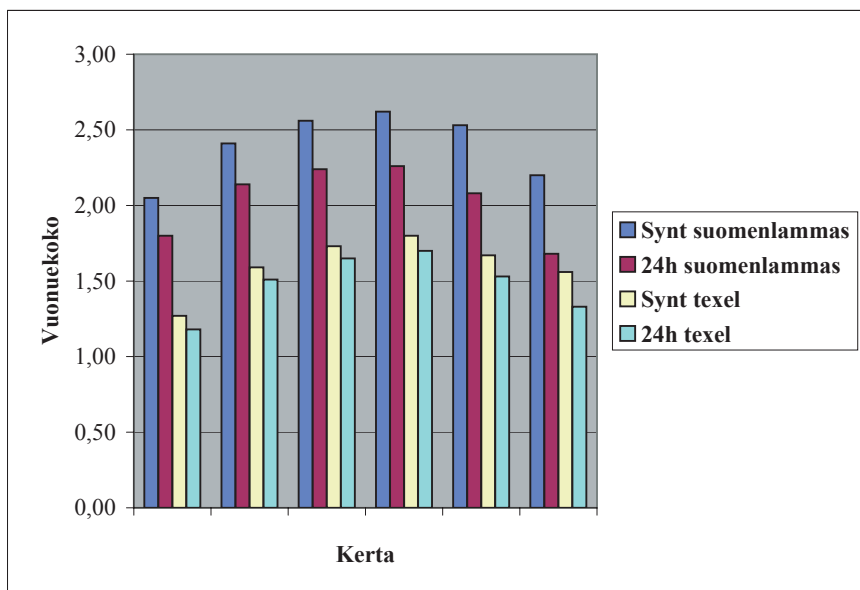
Suomenlampailla suurimmat vuonueet olivat 5-vuotiailla. Texel-uuhien suurimmat vuonueet olivat noin 4-vuotiailla. Vuonuekokojen lasku oli texel-uuhilla maltillisempaa huippuvuosien jälkeen.

Keväällä syntyneet vuonueet olivat hieman muina vuodenaikoina syntyneitä suurempia, mutta karitsoiden eloonjäämisasteissa ei ollut juuri eroja. Eri maaseutukeskusten alueella suomenlampaiden keskimääräisten vuonuekokojen erot olivat 0,4–0,5 karitsaa. Texel-vuonueiden erot olivat hieman pienempiä.

Uuhien värillä oli hieman vaikutusta vuonuekokoihin, mutta todennäköisesti erot johtuvat eri värejä kasvattavien karjojen eroista, eivät erilaisesta geneettisestä potentiaalista. Ensimmäisen karitsoinnin vuonuekoko ennusti melko huonosti tulevien vuonueiden kokoa.

Karitsointi-ikä yllättävän korkeita

Tutkimuksen yllättävin anti oli uuhien karitsoiden korkea ikä niiden karitsoidessa ensimmäistä kertaa. Suomenlampailla se oli keskimäärin 670, ja texel-lampailla 503 päivää.

Kuva 1. Uuhien poikimäkerran vaikutus syntymä- ja 24h-vuonuekokoihin.

kerta	synt_ka_F	24h_ka_F	synt_ka_T	24h_ka_T
1	2,05	1,80	1,27	1,18
2	2,41	2,14	1,59	1,51
3	2,56	2,24	1,73	1,65
4..6	2,62	2,26	1,80	1,70
7..9	2,53	2,08	1,67	1,53
10..15	2,20	1,68	1,56	1,33

Suomenlammas voidaan astuttaa jo 7–8 kuukauden iässä, joten niiden oletettiin karitsoivan selvästi nuorempina. Texel-uuhet kypsyvät hieman myöhemmin, joten saadut tulokset olivat odotettuja.

Eri maaseutukeskusten alueilla keskimääräinen karitsointi-ikä vaihteli huomattavasti. Myös uuhien syntymävuonueen koolla oli merkitystä. Lisäksi uuhien syntymävuodenajalla ja astutusajankohdalla oli hieman vaikutusta karitsointi-ikään.

Suomalaiset lampaat karitsoivat keskimäärin kerran vuodessa, suomenlampaat 392 päivän välein ja texel-lampaat 371 päivän välein.

Suomenlampailla olisi potentiaalia ympärivuotiseen karitsointiin, mutta ainakaan tämän aineiston valossa mahdollisuutta ei juuri hyödynnetä.

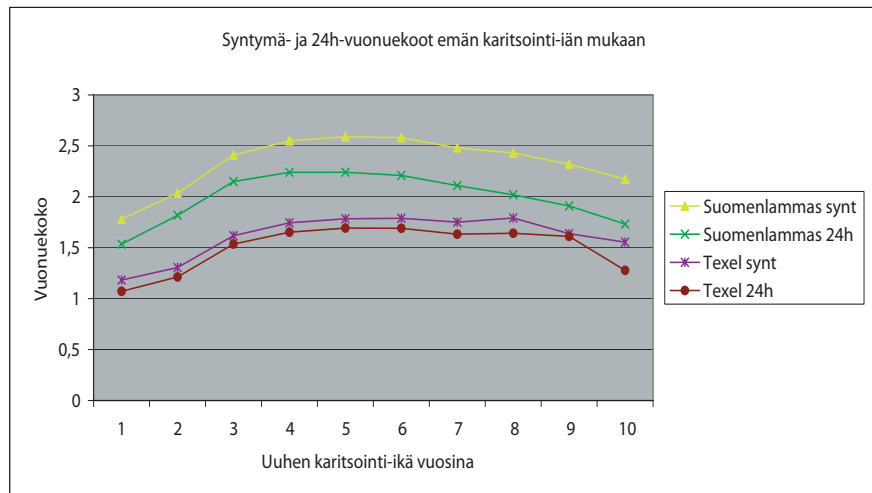
Vuonuekoot periytyvät heikosti

Syntymävuonuekoon periytymisasteiden arvioiksi saatiin suomenlampailla 0,08 ja texel-rotuisilla 0,11. 2vk-vuonuekoon periytymisasteiden arviot olivat vastaavasti 0,05 ja 0,07.

Uuhien ikä ensimmäistä kertaa karitsoidessa oli vahvasti periytyvä

		ka	σ	min	max	n
Suomenlammas	Vuonuekoko	2,34	0,93	1	8	67047
	24h-vuonuekoko	2,05	0,92	0	6	67047
	Karitsointi-ikä, pv	670	438	245	4106	25819
	Karitsointiväli, pv	392	172	150	2956	41175
Texel	Vuonuekoko	1,53	0,58	1	5	8061
	24h-vuonuekoko	1,44	0,6	0	5	8061
	Karitsointi-ikä, pv	503	229	249	2583	3087
	Karitsointiväli, pv	371	91	181	1827	4967

Taulukko 1. Tutkittavien ominaisuuksien keskiarvot (ka), keskihajonnat (σ) sekä minimi ja maksimi. ikä = ensimmäistä kertaa karitsoidessa, pv = päivinä, n = havaintojen määrä.

Kuva 2. Uuhien iän vaikutus syntymä- ja 24h-vuonuekokoihin suomenlampailla.

SUOMENLAMMAS					TEXEL				
lkalk	synt	24H	%		lkalk	synt	24H	%	
1	1,78	1,54	86,24		1	1,18	1,07	90,62	
2	2,04	1,82	89,29		2	1,31	1,21	92,88	
3	2,41	2,15	89,21		3	1,62	1,54	94,93	
4	2,55	2,24	87,84		4	1,75	1,65	94,73	
5	2,59	2,24	86,53		5	1,78	1,69	94,90	
6	2,58	2,21	85,66		6	1,79	1,69	94,52	
7	2,48	2,11	85,08		7	1,75	1,63	93,26	
8	2,43	2,02	83,13		8	1,79	1,64	91,63	
9	2,32	1,91	82,33		9	1,64	1,61	98,35	
10	2,17	1,73	79,71		10	1,56	1,28	82,19	

Taulukko 2. Uuhien rotukeskiarvot.

I-vuotiaat	Uuhia kpl	Synt	24h
Suomenlammas	21533	2,01	1,78
Texel	3349	1,29	1,20
Vanhemmat uuhet			
Suomenlammas	45514	2,49	2,17
Texel	4712	1,70	1,61

Poimintoja **Ulla Savolaisen** kokoamasta historiikista viimeisten kymmenen vuoden ajalta

Lammastilaneuvonta kattaa koko maan. Neuvojilla on laajat alueet ja osa heistä tekee myös muuta kotieläineuvontaa. Neuvonnassa on viime vuosina pureuduttu entistä enemmän tilakokonaisuuteen.

Tuotosseuranta on jalostuksen perusta. Siihen alettiin vuonna 1998 kehittää WinLammas -ohjelmaa, joka otettiin käyttöön vuonna 2000.

Vuonna 2008 aloitettiin uuden, netissä toimivan tuotosseurantaohjelman kehittäminen, jotta tuotosseurantaan kuuluvat voisivat yhtä aikaa syöttää tiedot sekä lammasta- ja vuohirekisteriin että seurantaan.

Tuotosseurantaan kuuluvien tilojen ja uuhien määrä on vaihdellut. Alimmillaan se oli vuosituhannen vaihteessa. Sen jälkeen määrä on kasvanut.

Jatkoa historiikki-poiminnoille seuraa Lammas & Vuohi -lehden tulevissa numeroissa vuoden loppuun asti.

ominaisuus, sen periytymisasteen arvio suomenlampailla oli 0,53 ja texel-uuhilla 0,34. Karitsointivälin periytymisasteen arvio oli 0,00-0,06. Tämän tutkimuksen tulokset vastasivat aiemmin kirjallisuudessa esitettyjä.

Tulosten käyttö lampaiden jalostuksessa

Hedelmällisyysominaisuuksien periytymisasteet ovat alhaisia, mutta ominaisuuksia on mahdollista jalostaa. Vuonuekokoa jalostettaessa voidaan kirjallisuuden mukaan saavuttaa noin kahden prosentin vuotuinen perinnöllinen edistyminen.

Suomenlampaiden vuonuekoot olivat aineistossa kohtuullisia. Ne myös pitäisi pyrkiä säilyttämään hyvinä. Texeleillä vuonuekokoa voisi pyrkiä nostamaan.

Tärkeintä olisi saada suomenlammasuuhikaritsoiden karitsointi-ikä laskemaan. Ominaisuuden periytyminen on hyvää, mutta todennäköi-

sesti ominaisuuteen voidaan vaikuttaa jalostusta nopeammin tuottajien koulutuksella ja tuotantomenetelmiä tehostamalla.

Yksivuotisten uuhikaritsoiden astuttaminen kasvattaa elinikäistuotosta merkittävästi. Uuhia kannattaisi myös pitää pidempään, sillä niiden tuotostaso paranee iän myötä. Ympärivuotinen karitsointi on mahdollisuus, jonka hyötyjä tulisi selvittää tarkemmin.

Tutkimuksen aineisto perustui Maatalouden Laskentakeskuksen (MLOY) lampaiden tuotosseurantarekisterin tietoihin vuosilta 1995–2009. Aineisto sisälsi vuosina 1995–2008 syntyneiden suomenlammas- ja texel-uuhien karitsointitiedot sekä eläinten sukulaisuustietoja. Aineistossa oli 69888 karitsointia 28938 suomenlammasuuhelta ja 8061 karitsointia 3091 texel-uuhelta. Sukulaisuusaineisto sisälsi 402321 eläimen tiedot vuosilta 1960–2009.

Tämän tutkimuksen tuloksia ei saa julkaista muualla ilman erillistä lupaa.

Suomenlampaiden ja texel-lampaiden sukusiittoisuus

Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi suomalaisten lampaiden sukusiittoisuutta. Suomenlampaiden määrät ovat laskeneet 1950-luvun miljoonista lampaista tämän päivän noin 15000 puhdasrotuiseen suomenlampaaseen.

Populaatio on kulkenut rajun pullonkaulan läpi, mikä yleensä nostaa sukusiittoisuutta. Texel-lampaita on Suomessa niin vähän, että sukusiitosaste voisi olla korkea.

Sukusiitosasteet olivat kuitenkin maltillisia. Osittain tähän vaikutti varmasti se, että sukupuutiedot eivät ulottuneet pitkälle historiaan ja olivat osittain puutteellisia.

Suomenlampaiden keskimääräinen sukusiitosaste oli 1,13 ja texelien 0,93. Viimeisen 15 vuoden aikana syntyneillä eläimillä sukusiitosasteet olivat hieman korkeampia johtuen täydellisemmistä sukulaisuustiedoista.

Vertailun vuoksi serkusparitusten sukusiitosaste on 6,25. Sukusiitettujen eläinten sukusiitosasteet viimeisten 15 vuoden ajalta olivat suomenlampailla keskimäärin 2,66 ja texel-lampailla 2,50.

Hurjia, lähes 50 sukusiitosasteitakin aineistosta löytyi. Tuottajien tulisikin muistaa, että sukusiittoisuus heikentää hedelmällisyys- ja elinvoimaominaisuuksia, eikä ainakaan serkuksia lähempiä parituksia tulisi suosia.

Kaikki villan leikkaamiseen

Terien teroitus 12 €/pari

Koneen huolto 24 €.

Myymme uusia teriä ja koneita.

TEROITUSPALVELU HAKKARAINEN

Ravioskorventie 173, 19700 Sysmä

Puh. 050- 5744634

Luotettava petokarkote jo antiikin Rooman ajoista

MAREMMANO-ABRUZZESE

Odotettavissa pentue palkituista, terveistä vanhemmista.

Emä työkoira.

Pennut syntyvät ja varttuvat lampaiden parissa.

Tiedustelut: 050 374 3104

www.guardagregge.fi

KOTIMAISET HALVALLA

PYÖRÖPAALI-HÄKKI.

Uusi malli.
alk. 255 €, sis. alv

Aitaelementit

pikalukituksella

1,2 m – 64 €, sis. alv

1,5 m – 69 €, sis. alv

2 m – 76 €, sis. alv

1,5 m käyntioivella

95 €, sis. alv

Karitsaportti, säädettävä – 135 €, sis. alv
Lämmitettävät juomakupit – 210 €, sis. alv

www.retronik.com

Reino Louko

p. 050-52 10082, p/fax (06) 437 6205

Yhdistystoimintaa vuohien vuoksi jo kolme vuosikymmentä

Varhaista keski-ikää lähestyvä kotimaisen vuohitalouden puolustaja ja puolestapuhuja Suomen Vuohiyhdistys on hyvissä voimissa. Aktiivisten toimijoiden joukko on pieni, mutta sitäkin sitkeämpi ja ahkerampi. Toimialaa puolustetaan tunteella ja tarmolla – hyvin tuloksin.

Pia Parikka

Vuohitalous on vakiinnuttanut asemansa ammattimaisena tuotantosuuntana Suomessa. Tuotanto on keskittynyt pääosin kutunmaitoa vastaanottavien ja jatkojalostavien meijereiden ja juustoloiden toiminta-alueelle. Myös itsenäisiä tuottajia löytyy alalta edelleen, ja tilalla valmistet-

tua vuohenjuustoa ja jopa vuohenmaitokaramelleja on mahdollista ostaa, jos vain tietää mistä etsiä.

Kotoista tunnelmaa ja hiven haikeutta

Toimialaa luotsaavan Suomen Vuohiyhdistyksen merkkipäiviä vietettiin 17.4.2009 Ikaalisten kylpylässä. Joukko aktiiveja ja alalla pitkään toimineita vannoutuneita vuohi-ihmisiä oli kokoontunut yhteen viettääkseen yhdistyksen 30-vuotissyntymäpäiviä ja osallistuakseen samalla yhdistyksen vuosikokoukseen.

Kahvittelun ja kokouksen lomassa vaihdettiin kuulumisia, muisteltiin menneitä, käytiin kauppaa yhdistyksen tuotteilla ja visioitiin tulevaa. Tunnelma oli kodikkaan lämminhenkinen.

Tunteet nousivat pintaan, kun alalla pitkään toimineita aktiiveja kiitettiin siitä arvokkaasta työstä, jota he ovat vuosikymmeniä sitkeästi tehneet vuohitalouden puolesta. Haikeutta koettiin vuohitutumuksen ja tuotosseurannan loppumisesta, mutta tulevaisuus nähtiin valoisana ja vakaana. Alalle vihkiytyneet kokevat vuohitalouden erittäin rakkaaksi ja läheiseksi tuotantosuunnaksi. Ihailtavaa sitoutumista!

Katsaus menneeseen, katse tulevaan

Yhdistyksen rahastonhoitaja *Suvi Viander* esitteli pienen historiikkikatsauksen kautta vuohitalouden ja Suomen Vuohiyhdistyksen historiaa. Alueellisilla kehittämishankkeilla todettiin olleen ja olevan edelleen suuri merkitys toimialan ammattimaistumiselle ja kehitymiselle nykymuotoonsa.

Tuotantoon haettiin uusia ideoita tutustumalla valokuvien ja esitelmien avulla erilaisissa vuohinavetoissa käytössä oleviin pohjaratkaisuihin ja toimintamalleihin. Muun muassa kuttujen poistamisesta ja tuotteiden jatkojalostuksesta heräsi hedelmällisiä keskusteluja, ja osallistujille jäi varmasti pureskeltavaa myös kotimatalle.

Eläkkeellä oleva vuohitutkija *Tapani Kangasmäki* kiitti palkittujen puolesta lämpimästi Suomen Vuohiyhdistystä pitkäaikaisten vuohivaikuttajien muistamisesta yhdistyksen merkkipäivänä. *Marja Hyytiä* (kuvassa oik.) palkittiin myös yhdistyksen logolla varustetulla kauniilla shaalilla.

Suomen Vuohiyhdistyksen 30-vuotisjuhlassa palkittuja:

Marja Hyytiä, Matti Kallio, Tapani Kangasmäki, Helena Lindahl, Raili Nikkilä, Ulla Savolainen, Teemu ja Kirsti-Liisa Sikanen, Janne Tolvi, Hannu Valli, Ulla Wälimaa ja Ritva Yritys

Vuohiyhdistyksen juhlavuoden koru

Merkkivuoden kunniaksi Suomen Vuohiyhdistys teetätti Käsityöpaja Vaskikäärmeessä pronssisen kuttuaiheisen riipuksen.

Tilausvaiheessa suunnittelijalta toivottiin erityisesti vuohen lajityypillisten ominaisuuksien esilletuomista. Korun suunnittelija ja tekijä Johanna Iso-Järvenpää on onnistunut työssään erinomaisesti. Täysiveristä lypsykuttua esittävä juhlakorun on arvokas harvinaisuus, sillä sitä on painettu vain rajoitettu erä.

Idea korusta sai alkunsa sähköpostista, jossa Maria Hyytiä kertoi korusta, lähetti kuvan ja kysyi yhdistyksen kiinnostuksesta.

Asia otettiin esiin seuraavassa hallituksen kokouksessa, jossa esitettiin korua tilattavan rajoitetun määrän juhlavuoden kunniaksi. Hallitus hyväksyi esityksen yksimielisesti.

Pronssisen korun mukana tulee musta nahkainen korunyöri.

Korun suosio on ollut suuri ja mahdollista jatkoa tilaukselle on mietitty.

TIETOA VUOHITILOILLE

Vuohitiloille saatavana opas ruokintaan ja tarkkailukansio, joka sisältää lomakkeita ja ohjeita vuohien tuotos- ja suku-seurantaan sekä rehukirjanpitoon.

Susanna Vehkaoja ja
Ritva Perttilä:

**Vuohien ruokinta ja
ruokintasuositukset**
10e + postikulut

Vuohitarkkailukansio
10e + postikulut

Tilaukset:
ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Tuula Perälä,
puh. 06-4163 400
(sähköposti:
tuula.perala@proagria.fi)
Milla Alanco,
puh. 040-7060558
(sähköposti:
milla.alanco@proagria.fi)

Pia Parikka

**Koruja voi tilata 20 euron hintaan
Suvi Vianderilta niin kauan kuin
paikasta riittää.**

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita
(postikulut lisätään hintoihin)

- Lypsykuttun ruokinta ja hoito 13 €
- Vuohi ja kotikokki, reseptivihko – ei saatavissa tällä hetkellä
- T-paita (aikuisille vihreä ja punainen, lapsille vaaleansininen) 7 €
- Vuohiaiheinen lippis (musta/tummansininen) 5 €
- Vuohiaiheiset kortit (4 kpl) 1 €

Tilaukset: Suvi Viander, puh. 044-9400849
sähköposti: suomenvuohiyhdistys@gmail.com

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20€ (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Monica Ek

Malaktvägen 189, 66730 Oxnkangar
0400-682036, bengt.ek@pp1.inet.fi

Varapuheenjohtaja

Miina Huittinen

Suorsantie 41, 31900 Punkalaidun
050-5441110

miina_huittinen@yahoo.co.uk

Sihteeri

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi
044-9400849,
suviande@pihtiputaalainen.com

Rahastonhoitaja ja jäsenrekisteri ja nettivastaava

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi
044-9400849,
suviande@pihtiputaalainen.com

MUUT HALLITUKSEN JÄSENET

Milla Alanco

ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Huhtalantie 2
60220 Seinäjoki
040-760558, milla.alanco@proagria.fi

Jaakko Niemi

Koivulantie 37, 61370 Lohiluoma
044- 5648522, jaska.niemi@pp.nic.fi

Susanna Lehtonen

Poikojantie 331, 31400 Somero
suomenvuohiyhdistys@suomi24.fi

Ari Aaltonen

Jeppaksenhaka 19, 02400 Kirkkonummi
ari.aaltonen@patakukko.fi

Jarno Kannosto

Vehkaviidantie 116, 61330 Koskenkorva
0400-615318

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdysiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettuutta. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Vuohen käyttötarkoitukset

Suomessa maidontuotanto on vuohien pääkäyttötarkoitus, mutta vuohesta voidaan hyödyntää muutakin. Tämä kannattaa muistaa etenkin taloudellisen kannattavuuden vuoksi. Se edellyttää kuitenkin tehokasta mainontaa.

Leena Hildinger,

Asikkalan maaseutuoppilaitoksesta kesällä 2009 valmistuva eläintenhoitaja, jolla on kokemusta vuohien pidosta Saksassa.

Tärkein vuohesta saatava tuote lie-nee maito. Vuohi on tiedettävästi ensimmäinen ihmisen pitämä lypsytävä kotieläin. Lehmänmaidon yleisyydestä huolimatta 75 prosenttia maailmassa juodusta maidosta on vuohenmaitoa. Jatkuva saatavuus on vaikuttanut vuohenmaidon suosioon jo muinoin, sillä osa vuohista voi tuottaa maitoa ilman vuotuisia poikimisia jopa kolme vuotta. Vuohenmaito muistuttaa ravinnepitoisuuksiltaan eniten äidinmaitoa ja soveltuu siksi pienillekin lapsille.

Vuohista saatava maitomäärä vaihtelee melko paljon riippuen rodusta ja ruokinnasta. Eurooppalaisten rotujen maitotuotos on noin 500–1500 kiloon vuodessa. Parhaat päivätuotokset ovat 6 kiloa. Vuohenmaidon ohella toinen suosittu tuote on kutunjuusto. Lisäksi maidosta voidaan valmistaa samantyyppisiä elintarvikkeita kuin lehmänmaidosta.

Maitorotuja ovat esimerkiksi: Anglo-Nuubianvuohi, La Mancha (Espanja), Oberhasli (Sveitsi), Saanivuohi (Sveitsi), Toggenburgin vuohi (Sveitsi), Kinder (USA), Golden Gessenay (GB) ja Saksan valkoinen/kirjava vuohi.

Vuohi lihantuottajana

Vuohenliha on maailman syödyin liha, vaikka muuta voisi luulla. Yleisyys liittyy suurelta osin siihen, että uskonnot eivät rajoita sen syöntiä. Tärkeimmät vuohenlihan tuottajavaltiot ovat samalla suurimpia kuluttajia.

Merkittävimmät tuottajamaat ovat Kiina, Intia, Pakistan ja Nigeria. Suurimmat viejät taas ovat Australia, Kiina, Ranska ja Uusi-Seelanti. Vuohenliha on suosittua Aasian lisäksi etenkin Lähi-Idässä, Afrikassa ja Brasiliassa. Euroopan vuohenlihatuotan-

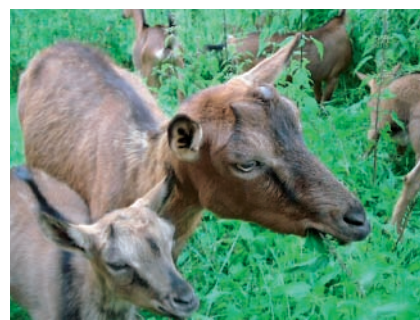
non kärkimaat ovat Kreikka, Espanja ja Ranska.

Liha jaetaan kolmeen ryhmään eläimen iän perusteella. Maitokilin liha tarkoittaa alle kolmen kuukauden ikäisen kilin lihaa. Etenkin maitotuotannon yhteydessä hyödynnetään niin sanotut ”ylimääräiset” kilit. Maitokili on arvostettua etenkin pääsiäisruokana. Maultaan se on miedompaa ja sisältää vähemmän rasvaa kuin muut vuohenlihat.

Kilinliha on peräisin 4–12 kuukauden ikäisestä vuohesta. Eläimiä on pidetty joko navetassa tai laitumella kasvatusaikana ja ne ovat pääosin liharotuisia. Elopaino ennen teurastusta on noin 45 kiloa rodusta riippuen. Pukit tulee ominaishajun vuoksi kastroida ajoissa, jotta lihan maku säilyy hyvänä.

Vuohet ovat tehokkaita maisemanhoitajia vaikeassakin maastossa. Kuvassa Saksan kirjavuohia.

Vuohelle kelpaavat myös nokkoset.

Koostumukselta kilinliha on tiiviimpi ja maulta täyteläisempi.

Vuohenlihalla tarkoitetaan vanhempia vuohista tai pukeista saatavaa lihaa. Sitä hyödynnetään lähinnä makkarossa ja muissa tuotteissa, sillä se on sitkeämpää ja tiiviimpää. Myös maku on voimakkaampi. Pukit tulisi kastroida viimeistään 8 viikkoa ennen teurastusta, jotta maku säilyisi hyvänä.

Lihan erikoisuudet

Vuohenlihan maku on verrattavissa karitsanlihaan. Joissain Aasian maissa lampaanlihalla voidaan tarkoittaa myös vuohenlihaa. Joidenkin mielestä se muistuttaa kuitenkin hirven- tai vasikanlihaa, riippuen vuohen iästä ja kunnosta. Vuohenlihaa voidaan käyttää monin eri tavoin. Se kuuluuikin moni-

NAHKAJALOSTAMO M. SALONEN KY

- *Kaikkien turkisanahkojen muokkaus
- *Lampaan - ja naudantaljojen myynti

Röppääntie 3, 50670 Mikkeli
puh. 010 387 3090
www.taljatukku.fi
nahkajalostamo_salonen@hotmail.com

en ruokien pääraaka-aineisiin etenkin Intiassa.

Vuohenliha on hyvin terveellistä. Se sisältää niukasti rasvoja ja kolesterolia ja on verrattavissa nyljettyyn kananlihaan. Vuohenliha sisältää enemmän mineraaleja kuin kana ja vähemmän tyydyttyneitä rasvoja kuin muut lihat.

Lihassa on puolet vähemmän rasvaa kuin vastaavasti valmistetussa naudassa. Proteiinia on yhtä paljon. Kypsytytyssä vuohenlihassa on lähes puolet vähemmän tyydytetyjä rasvoja kuin nyljetyssä broilerissa.

Liharotuja ovat muun muassa: buurivuohi, Kiko (Uusi-Seelanti), Rove (Ranska), Stiefelgeiss (Sveitsi), Fainting (USA), Pygmy (Afrikka), Savanna (Afrikka).

Villan ja nahan tuottajana

Vuohesta voidaan hyödyntää myös villaa ja muita sivutuotteita. Vuohesta saadaan pääosin kahta erilaista villaa, kashmiria ja mohairia. Molempia käytetään vaateteollisuudessa lähinnä yllällisyystuotteisiin. Rotuina käytetään edellä mainittuja tai niiden risteytyksiä muiden kanssa.

Kashmir-villa on erittäin pehmeää, hienoa ja kevyttä. Se lämmittää hyvin, mutta ei ole kovin kestävä. Se on erittäin kallista. Sitä tuotetaan eniten Kiinassa sekä muutamissa Lähi-Idän maissa.

Mohair-villa on paitsi kevyttä, myös sileää, kiiltävää, pehmeää ja kestävä. Muihin villoihin verrattuna se on pitkäkuituista. Kuidun pituus voi olla jopa 25 senttiä. Mohair imee hyvin kosteutta ja sitä käytetään lähinnä sekoitettuna muihin kuituihin, kuten lampaanvillaan. Merkittävimmät mohairvillan tuottajamaat ovat Turkki, USA ja Argentiina.

Vuohenmaito vertailussa

	Vuohenmaito	Lehmänmaito	Äidinmaito
Rasva %	3,5	3,6	4
Valkuainen %	3,0	3,3	2,0
Energiaa kcal	59	64	60
A-vit IU	185	138	225
B-vit mg		0,06	0,01
D-vit IU	12	0,1	4
B-12-vit mcg	0,08	0,4	0,05
Kalsium mg	115	110	31
Rauta mg	0,1	0,05	0,09
Fosfori mg	95	93	14
Magnesium mg	13	10	
Laktoosi g	4,2	5	6
Sinkki mg	0,4	0,35	
Kolesteroli mg	10,5	14	

Villatalous ei ole kovin kannattavaa lampaan rinnalla, vaikka laatu ja erikoisuus näkyvät korkeampina hintoina. Villan ohella vuohesta voidaan teurastuksen yhteydessä hyödyntää myös nahka, turkki ja sarvet. Jälkimmäiset voidaan käyttää erilaisten koristeiden valmistukseen.

Vuohen nahka on kautta aikojen ollut hyvin suosittua esimerkiksi hankkoissa, vaatetuksessa, kengissä ja kirjelaukuissa. Parhaat turkit voidaan käyttää koristeina.

Talviturkit ovat arvokkaampia. Hyvin ruokituilla eläimillä on kiiltävä ja tiheä karva, kun taas sairaiden turkki on epätasainen. Leikkaamattomien pukkien karvassa on havaittavissa pukkiahaju.

Maisemanhoitajana

Vuohenpito on kautta aikojen palvellut myös maisemaa. Siitä huolimatta merkitys maisemanhoitajana on pieni.

Maisemanhoitoa tehdään kuitenkin yhä alueilla, missä sen teho on huomattu. Esimerkiksi Etelä-Saksassa on useita maisemanhoitoyhdistyksiä, jotka käyttävät vuoheita vaikeakulkuisilla alueilla, joissa koneellinen toiminta on hankalaa tai mahdotonta. Valikoivana ja kiipeilytaitoisena vuohi sopii tähän erinomaisesti. Varsinkin turistialueilla hoidetun maiseman säilyminen on tärkeää.

Vuohia pidetään usein myös lampaiden tai nautojen ohessa alueiden siis-

timiseksi. Muiden valitessa laidunruohtoa vuohi pyrkii hyödyntämään myös muun karjan välttämisiä kasveja.

Monissa kehitysmaissa vuohtia pidetään ympäristön tuhoajina juuri maisemanhoitotaipumuksen vuoksi. Negatiivinen kuva on yleinen varsinkin alueilla, joilla vuohi joutuu etsimään rehunsa luonnosta. Näillä alueilla lampaiden ja nautojen voimakas laiduntaminen on usein rajoittanut kasvillisuutta niin, että laidunalueet ovat supistuneet voimakkaasti. Tällöin vuohi erikoisten ruokailutapojensa vuoksi tuhoaa myös alueen viimeiset nuoret puut ja pensaat. Tätä seuraa aavikoituminen, jos eläinmääriä ei rajoiteta tehokkaasti.

Lemmikkieläimenä

Vuohia pidetään myös lemmikki- tai seuraeläiminä. Tällöin maitoa hyödynnetään lähinnä omassa taloudessa, eikä eläinten pidosta koidu juuri tuottoa. Jos kyseessä on leikattu pukka, sen tehtävä rajoittuu lähinnä pihan hoitoon. Ei tulisi kuitenkaan vähätellä vuohtien merkitystä tässäkin tapauksessa, sillä se on iloksi monelle.

Edellisen perusteella voidaan todeta, että vuohi on hyvin monipuolinen tuotantoeläin, josta pienestä koosta huolimatta voidaan saada paljon. Köyhän miehen lehmänä tunnetuksi tullut vuohi ei suotta ole ensimmäisiä ihmisen kesyttämiä kotieläimiä.

Faktoja vuohtenmaidosta

- Maku on miedon makeahko ruokinnasta riippuen.
- Maito on herkkä imemään itseensä vieraita hajuja, hygieeninen käsittely on välttämätöntä.
- Kutunmaitoa pidetään joissain maissa lähes lääkkeenä. Sitä on käytetty keuhkosairauksien, ruuansulatushäiriöiden, astman ja reuman hoidossa usein hyvin tuloksin.
- Kutunmaito sopii myös lehmänmaitoallergikoille ja osalle laktoosi-intoleranssista kärsiviä.
- Vuohenmaidon rasvapallot ovat pienempiä ja rasva jakautunut tasaisemmin kuin lehmänmaidossa. Lyhytketjuisia rasvahappoja on enemmän kuin lehmänmaidossa (vuohella 15 %, lehmällä 6 %). Myös linolihappojen osuus on suurempi.
- Jäinen vuohenmaito sulaa lehmänmaitoa nopeammin.
- Maidot voidaan jakaa kolmeen ryhmään: ternimaito, korkean tuotannon maito ja maito ennen umpeenlaittoa. Mitä pienempi tuotetun maidon määrä, sitä suuremmat pitoisuudet.

Jalostuspässien ja -uuhien

Huutokauppa 2009

Jalostusuuhien ja -pässien huutokauppa pidetään perjantaina 4.9.2009 Pelsolla.

Paikkana on Pelson ympäristökoulu, joka sijaitsee Vaalassa Pelson vankilan pääportin vieressä.

Huutokauppapäivän aikataulu:

09:00–11:00	Lampaiden vastaanotto ja siirto karsinoihin
09:00–15:00	Kahvia ja ruokaa saa ostaa Pelson kylätoimikunnalta
11:00–>	Pelson vankilan poistotavaran huutokauppa
13:00–>	Lampaiden huutokauppa alkaa

Huutokauppaan osallistut tilat on ilmoitettava 31.7. mennessä. Myytävillä lampailta on ehdoton takaraja ja ne on ilmoitettava viimeistään 11.8.

Ilmoituksen voi tehdä itse tai lammasneuvojan välityksellä osoitteeseen:

Marketta Sarja, puh. 040 845 3590
Sähköposti: marketta.sarja@proagria.fi
Postiosoite: Ylivieskantie 147, 85500 Nivala

Osallistumismaksu on 30 €/eläin, seuraavat eläimet 25 €, hinnat sisältävät alv:n 22 %. Maksua ei peritä jos eläin jää tulematta paikalle.

Myytavilla eläimillä tulee olla tehtynä kaikki tuotostarkkailun punnitukset (syntymäpaino, 42 päivän ja 120 päivän paino). Myyntitilan tulee olla virallisen polveutumisen vahvistamiseksi tuotosseurantarekisterissä. Tiloilla tulee olla voimassa oleva maedi visna- ja scrapietodistus vuosittain.

Lampaiden vastaanotto ja purku autoista alkaa, kun virkaeläinlääkäri on paikalla 3.9. klo 12:00–14:00. Huutokauppapäivänä purku aika on klo 09:00–10:00. Eri tilojen lampaat ovat omissa karsinoissa.

Järjestäjä lähettää osallistujille ohjeita noin viikkoa ennen huutokauppaa. Kaikille myyntiin tuleville lampaille tehdään tuloarvostelu: punnitus, mittaukset, ultraus ja eläväeurop.

Yöpaikkaa tarvitsevat voivat varata majoituksen noin 30 kilometrin päässä olevaan kylpylähotelliin Rokuan kuntokeskukseen (08) 542 3100 tai Rokuanhoviin (08) 545 4100.

Markkinatilat ovat sisätiloissa, jossa lampurit saavat myydä tuotteitaan.

Myyntipöydän vuokra on 5 euroa, pöytä tiedustelut puh. 0400 280 805.

Huutokaupan järjestää ProAgria Oulu.

Runsasta osallistumista odottaen,
Marketta Sarja
Lammasneuvoja, ProAgria Oulu

